

З Новим
годом!

РАБОТНІЦА
і СЯЛЯНКА
№ 12 СНЕЖАНЬ 1962

Я ВЕРЮ, ДРУЗЬЯ

Музыка О. ФЕЛЬЦМАНА

Слова В. ВОЙНОВИЧА

1. Заправлены в планшеты
Космические карты,
И штурман уточняет
В последний раз маршрут.
Давайте-ка, ребята,
Споемте перед стартом,
У нас еще в запасе
Четырнадцать минут.

Припев:

Я верю, друзья, караваны ракет
Помчат нас вперед от звезды до звезды.
На пыльных тропинках далеких планет } 2 раза
Останутся наши следы.

2. Когда-нибудь с годами
Припомним мы с друзьями,
Как по дорогам звездным
Вели мы первый путь,
Как первыми сумели
Достичь заветной цели
И на родную землю
Со стороны взглянуть.

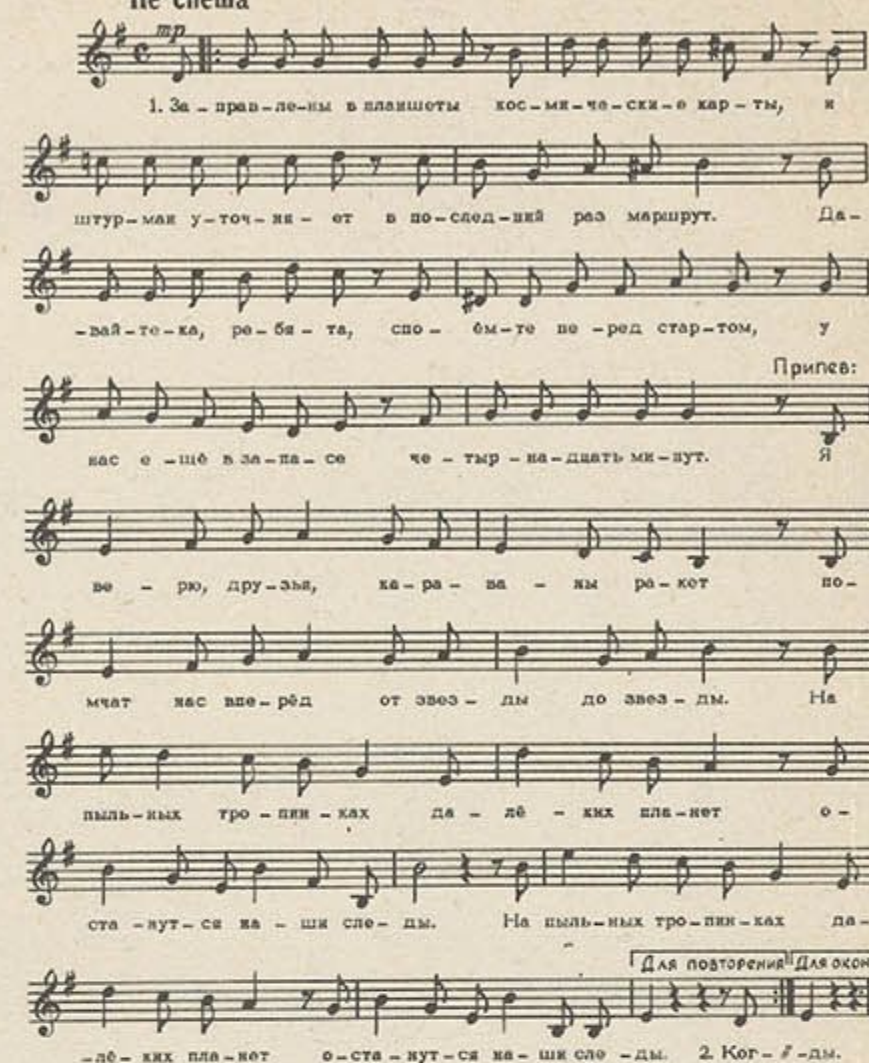
Припев.

3. Давно нас ожидают
Далекие планеты,
Холодные планеты,
Безмолвные поля.
Но ни одна планета
Не ждет нас так, как эта,
Планета дорогая
По имени Земля.

Припев.

На вкладцы малюнак
мастака Р. Віткоўскага.

Не спеша

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

РАБОТНИЦА № 12 І СЯЛЯНКА

СНЕЖАНЬ
1962

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ ТРЫЦЦАЦЬ ВОСЬМЫ

19881

*

Вось яна, прыгажуня,
прыйшла да нас на свя-
та. Высокая, стройная,
прыгожая. Колькі радас-
ці, колькі весялосці ля
ззяючай агнямі ёлкі!

Фота К. Якубовіча.

*

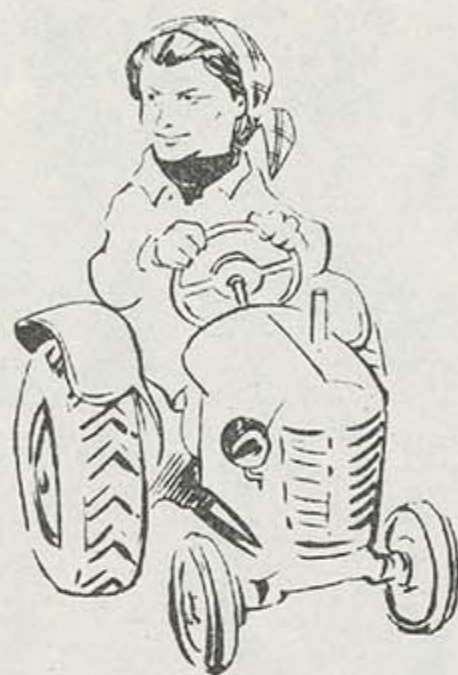

Сяброўскія шаржы
А. ВОЛКАВА
і А. АСТРЭЙКІ

ВІНШУЕМ

Ніне Цэд — заслужанаму механі-
затару рэспублікі, трактарыстцы
калгаса «Рассвет» Кіраўскага раё-
на.

Трактарыстка Ніна Цэд
Карыстаецца любоўю.
Шлём гарачы ёй прывет,
Зычым добрага здароўя.

Шутавай М. І. — даярцы саўгаса
«Брылёва» Гомельскага раёна.

Даярцы Шутавай з «Брылёва»
Ад сэрца пасылаем слова.
Яна на доі памнажае,
Сваю Радзіму праслаўляе.

Пусціць бы — цэлая рака
Пабегла ўдалеч, у паход,
Што надала малака
Яна за свой працоўны год.

Лідзіі Іванаўне Бяловай — стар-
шыні жансавета Мінскага вела-
завода.

Хочам Лідзіі Бяловай
Мы сказаць сёгоння так:
— Ты працуеш адмыслова,
Ты — жаночы наш важак.

Хай красуе мір на свеце,
Працы сцяг наш залаты.
Хай жывуць у шчасці дзеці,
Якіх шчыра любіш ты!

Лагуновай Г. А. — свінарцы саў-
гаса «Палота» Полацкага раёна.

Мы любім сала, любім мяса,
Яны к сталу цудоўная акраса.
І як вам дзякуй не сказаць
І добрым словам не вітаць,

Калі вы множыце багацце,
Свой праслаўляеце саўгас.
На навагоднім нашым свяце
Тост узнімаем мы за вас.

З Новым

ТАК віншваем мы адзін аднаго ў навагоднюю ноч. З новым
шчасцем! Шчасце! Якой недасягальнай марай было яно
ў дарэвалюцыйны час для простага чалавека-селяніна
або рабочага. Недасягальнай марай яно застаецца і зараз для
многіх мільёнаў беспрацоўных капіталістычнага свету.

Ідзе час, у нашай краіне адбываюцца вялікія падзеі, змя-
няецца і само ўяўленне чалавека аб шчасці. У капіталістыч-
ным грамадстве, дзе кожны думае толькі аб сабе, аб добра-
быце сваёй сям'і, шчасце абмяжоўваецца ўласным лёсам. Зусім
іншую меру шчасця зведалі савецкія людзі, у жыццё якіх
моцна ўвайшло паняцце шчасця не толькі майго, асабістага,
уласнага, але шчасця агульнага — шчасця ўсяго народа, усяе
краіны. Такое разуменне шчасця непараўнальна большае, яно
поўніць чалавека вялікай радасцю і гордасцю за сваю краіну,
за яе поспехі.

Савецкія людзі не могуць не радавацца дасягненням сваёй
краіны і не адчуваць, што іх жыццё кроўна звязана са зда-
быткамі народа, бо яны добра ведаюць, што чым больш
моцнай робіцца эканоміка, тым больш шчаслівым робіцца
жыццё савецкага чалавека. Шчасце нашых людзей вымя-
раецца і тым, што многа мільёнаў чалавек маюць забяспе-
чаную старасць — атрымліваюць пенсіі. І тым, што ступен-
дымі забяспечана вялікая колькасць студэнтаў. Кожная новая
бальніца і школа, кожны новы кінатэатр і хата-чытальня —
частка гэтага ўсеагульнага шчасця. А выпуск усё большай
колькасці адзення і абутку, прадуктаў харчавання! А будаў-
ніцтва новых кватэр! Колькі іх пабудавана ўжо і колькі будзе
пабудавана ў бліжэйшы час!

Нямногім больш года прайшло, як XXII з'езд прыняў Пра-
граму партыі. Самааддана працуюць савецкія людзі над выка-
наннем задач па стварэнню матэрыяльна-тэхнічнай базы каму-
нізму. Вялікай падзеяй у жыцці савецкага народа з'явіўся
лістападаўскі Пленум ЦК КПСС. Доклад Мікіты Сяргеевіча
Хрушчоў, насычаны велізарнай верай у народ, у яго невы-
чарпальныя сілы, з вялікім адабрэнем сустрэлі працоўныя
ўсёй краіны. Пленум глыбока абмеркаваў пытанні эканомікі,
прынцыпы дзяржаўнага планавання, новыя, больш дасканалыя
метады партыйнага кіраўніцтва народнай гаспадаркай.

Партыя ўвесь час шукае і знаходзіць лепшыя формы кіра-
вання, якія адпавядаюць задачам сённяшняга дня, высокаму
ўзроўню развіцця эканомікі краіны.

Пасля XXII з'езда партыі знойдзена больш дасканалая
форма кіравання сельскагаспадарчай вытворчасцю праз тэры-
тарыяльныя калгасна-саўгасныя ўпраўленні. Больш пяці год
у нас працуюць саўнаргасы, стварэнне якіх спрыяльна адбі-
лася на развіцці прамысловасці.

Вялікі размах развіцця прамысловасці і сельскай гаспадаркі
ў краіне ўскладніў задачы кіравання. У сувязі з гэтым ліста-
падаўскі Пленум ЦК партыі прыняў пастанову «Аб развіцці эка-
номікі СССР і перабудове партыйнага кіраўніцтва народнай
гаспадаркай».

Заканчваецца чацвёрты год сямігодкі, і мы з радасцю
адзначаем, што заданні сямігадовага плана па асноўных па-
казчыках перавыконваюцца. За чатыры гады ў нас выраблена
звыш задання прамысловай прадукцыі на 28 мільярдаў руб-
лёў. Гэта азначае, што насельніцтва краіны атрымае звыш
плана 1,3 мільярда пагонных метраў тканіны, 189 мільёнаў
штук трыкатажных вырабаў, 88 мільёнаў пар абутку, 617 ты-
сяч штук тэлевізараў, 413 тысяч пральных машын, больш чым
на 500 мільёнаў рублёў мэблі.

Прамысловасць нашай рэспублікі за чатыры гады сямігодкі
дасць звышпланавай прадукцыі на сотні мільёнаў рублёў,
у тым ліку 16 тысяч трактараў, каля 9 тысяч металарэзных
станкоў, 1,5 тысячы аўтамабіляў, 9 мільёнаў пар абутку,
56 мільёнаў метраў тканіны.

Мы радуемся, што ў канцы года датэрмінова ўваходзіць
у лік дзеючых першая чарга Полацкага нафтапрацоўчага
завода. Раней намечанага тэрміну даў першую прадукцыю Мін-

году!

ВІШУЕМ

Ржацкай Лідзіі Іванаўне — на-
роднай артыстцы СССР.

Шмат вы вобразаў стварылі,
Памагалі маладым,
Нашы сэрцы пакарылі
Цуда-талентам сваім.

Каб ваш талент красаваўся,
Каб было багата ўдач,
Каб то плакаў, то смяўся
Беларускі наш глядач.

скі моторны завод. Поўнаасцю будзе выканан план жыллёвага будаўніцтва і школ.

За выдатныя поспехі ў працы ордэнамі і медалямі ўзнагароджана група работнікаў Міністэрства электрастанцый СССР. Сярод ўзнагароджаных мы з задавальненнем прачыталі імёны нашых беларускіх жанчын: інжынера-канструктара Мінскага электратэхнічнага завода Г. Клімавай, слесара-электрамонтажніцы гэтага ж завода М. Чварковай, бетоншчыцы будаўнічага ўпраўлення Мінскай Цэц-3 Л. Лісоўскай і іншых. Ужо адзін гэты факт нібы гаворыць нам: «Глядзіце, якіх рознабаковых ведаў і спецыяльнасцей дасягнулі савецкія жанчыны!» Яны не толькі атрымалі складаныя спецыяльнасці. Нашы цудоўныя жанчыны працуюць, не шкадуючы сіл і энергіі. Іх праца на карысць народа паважаюць і высока цэняць, ўзнагароджваючы ордэнамі і медалямі.

Надвор'е сёлета не вельмі спрыяла сельскагаспадарчым работам. І ўсё ж працаўнікі вёскі нашай рэспублікі выканалі ўсе сельскагаспадарчыя работы і прадалі дзяржаве не менш хлеба, чым у мінулым годзе.

У рэспубліцы ўзрасла вытворчасць малака і мяса. У гэтым таксама вялікая заслуга нашых слаўных жанчын. Першае месца сярод даярак калгасаў моцна трымае Л. Асіюк з Брэсцкага раёна. Яна надала за 10 месяцаў па 5123 кг малака ад каровы. Следом за ёю ідзе Т. Васількова з калгаса імя Леніна Гомельскага раёна, якая за гэты ж час надала па 4485 кг малака ад кожнай каровы. Каля 4 тысяч кілаграмаў малака атрымалі даяркі П. Якубоўская і А. Маслоўская з саўгаса «Стара-Барысаў».

Добрых поспехаў дамагліся і многія льнаводкі рэспублікі. Звяно А. Кусанковай з калгаса імя Кірава Церахоўскага раёна атрымала па 8 цэнтнераў ільнасемя і па 7,6 цэнтнера валакна з кожнага з 10 гектараў. Сціплая праца жанчын гэтага звяна прынесла калгасу 16 600 рублёў прыбытку.

Добрым словам успамінаюць калгаснікі сельгасарцелі «Ударнік» Слуцкага раёна інспектара калгасна-саўгаснага ўпраўлення Лідзію Яфімаўну Карака. Гэта яе руплівыя клопаты дапамаглі калгаснікам вырашціць і сабраць добры ўраджай ільну. Тут кожны з 80 гектараў пасеву даў па 5 цэнтнераў ільнасемя і па 5,2 цэнтнера валакна. За старанную працу добры прыбытак маюць калгаснікі.

Мінулы год адзначаны вялікімі поспехамі савецкага народа не толькі ў галіне развіцця прамысловасці і сельскай гаспадаркі. Ён знамянальны і ў асваенні космасу. Слаўныя сыны нашай Радзімы Андрыйян Нікалаеў і Павел Папавіч упершыню ў свеце здзейснілі цудоўны групавы палёт у космас.

Што нам рыхтуе наступны год! На такое пытанне савецкія людзі з упэўненасцю могуць сказаць — яшчэ большы росквіт эканомікі і культуры, паляпшэнне дабрабыту працоўных. Карпусы новых прадпрыемстваў гасцінна расчыняць свае дзверы для рабочых і работніц. У школах і інстытутах узрасце лік школьнікаў і студэнтаў. Яшчэ больш, чым раней, маладых людзей атрымаюць дыпламы аб сканчэнні інстытутаў і ўніверсітэтаў. Значна ўзрасце лік наваасельцаў. Мы добра ведаем, што ў нас будзе больш выпрацавана адзення, абутку, мэблі, чым у мінулыя гады. Мы ў гэтым упэўнены. Мы хочам быць упэўнены і ў тым, што ніякія цёмныя сілы не перашкодзяць нашаму цвёрдаму і ўпэўненаму кроку наперад. Вось чаму ў навагоднюю ноч, віншуючы адзін аднаго «з Новым годам!», мы ўзімем келіхі за мір ва ўсім свеце, за спакойны сон дзяцей — белых, чорных і жоўтых, за шчасце маці ўсяго свету, за шчасце сумленных людзей на зямлі!

Сюбаравай Эме Пятроўне — на-
вуковаму супрацоўніку Беларускага інстытута пладаводства, агародніцтва і бульбы.

Сюбарава Эма Пятроўна,
Вам наш і паклон і прывет.
Садамі вы край наш цудоўны
Жадаеце ўславіць як след.

Дык будзьце на працы
шчаслівай,
Расціце нястомна сады.
Няхай вашы грушы і слівы
Прыносяць нам цуда-плоды!

Перадавому муляру г. Гродна
Любові Пятроўне Васілеўскай, уз-
нагароджанай ордэнам Леніна.

Ад тваёй плённай, шчырай
працы
Растуць дамы, растуць палацы,
Квітнее горад, прыгажэе
І маладзее, маладзее.
Дык хай жа і шчасце тваё
расце,
Дык хай жа і радасць твая
цвіце.

Алене Літаш — перадавой бетон-
шчыцы будаўніцтва камбіната буй-
напанельнага домабудавання ў
Светлагорску.

Алена Літаш — вам паклон,
Падзяка добрая за працу.
Замескі вашае бетон
Мастам патрэбен і палацам.

І мы жадаем вам заўсёды
Сваіх пазіцый не здаваць,
Каб ад савецкага народа
За працу зорку атрымаць.

Андрыеўскай В. М. — майстру зме-
ны фанера-запалкавага камбі-
ната.

Змена Андрыеўскай —
працай знатна,
Ёю ганарыцца камбінат.
Працаваць — дык толькі
на выдатна,
Вось дэвіз барысаўскіх
дзяўчат.

ЗДАРАЮЦА ў жыцці чалавека такія дні, якія крута мяняюць увесць яго лёс. У Марыі Сямёнаўны Сідарэнка адбылося гэта тады, калі ёй было ўсяго шаснаццаць гадоў. Даўно гэта было, але як цяпер памятае яна той асенні дзень.

У поле, дзе працавала Марыя, прыехаў Аляксандр Пракопавіч Шэндэраў (ён тады быў старшынёй калгаса). З усяго таго, аб чым гэты чалавек гаварыў з жанчынамі, Марыя зразумела, што на Дабаснянскую ферму вельмі патрэбны работнікі, інакш загінуць цяляты. І вельмі ўразіла яе: чаму жанчыны толькі пераглядваліся паміж сабой і маўчалі? Няўжо ім усё роўна?..

дзесці цялят не загінула. Вясною дзяўчаты прэміравалі, выдалі ім па дзве цялячкі. Радасна было ў абедзюх на душы, і не столькі ад гэтае прэміі, колькі ад таго, што яны адолелі такія цяжкасці, што іх клопаты не прапалі марна...

Дзень у дзень раным-рана ішлі Марыя і Ольга за чатыры кіламетры на Дабаснянскую ферму. І дзень у дзень яны не ведалі спакою, не ведалі спачыну іх рукі. Непрыкметна для самой сябе ўзмужнела Марыя. Мацнейшымі сталі яе рукі, больш упартым характар. І здарылася так, што верхаводзіць ва ўсім на ферме пачала яна.

Мінула пяць зім і пяць лет. Больш пачыналі цялят выгадавалі Марыя Сідарэнка са сваёй напарніцай Ольгай Шэлегавай...

ТЫ — КАМУНІСТКА

— А калі б мы з табою?..—паціхеньку запытала Марыя ў сваёй сяброўкі Ольгі Шэлегавай.

— Я згадзілася б, — не адразу адказала Ольга. — Толькі ж вельмі далёка на ферму хадзіць, ажы чатыры кіламетры... Лепей, каб з дабаснянскіх каторыя пайшлі, ім жа блізка...

— Дык вы, жанчынкі, падумаўце, — прагаварыў старшыня і крануў лейцы. — Но-о, буланы, каб ты здаровы быў!

— Пачакайце, Аляксандр Пракопавіч, — раптам звярнулася Марыя да старшыні. — Мы вось з Ольгай надумалі. Праўда ж, Оля?

— Ат, няхай будзе па-твойму, — сказала сяброўка.

А назаўтра, толькі пераступіўшы парог «цялячай фермы», дзяўчаты адразу зразумелі, чаму маўчалі жанчыны, калі з імі гаварыў старшыня. Цяляты стаялі ў старым хляве з дзіравым дахам, па калена ў гразі. Ніхто не ведаў, калі яны ў апошні раз выганяліся на пашу і калі ўвогуле кармілі іх.

Ніяк жа ўявіць, як гэта падзейнічала на дзяўчат. Адна Марыя, магчыма, і разгубілася б. Але побач была сяброўка Ольга — баявая і больш спрактыкаваная ў гаспадарскіх справах.

Вось так пачалі Марыя і яе сяброўка Ольга Шэлегава працаваць на ферме. Вычысцілі цялятнік, пабялілі вапнай сцены. Дамагліся, каб калгасныя цесляры адрамантавалі памяшканне. Мылі тых цялят, лячылі ад каросты, выпойвалі сеным настоем, адварам ільнянога сям'я. Да надыходу халадоў пасвілі цялят, здабывалі для іх зялёны корм — самі касілі канюшыну і прывозілі ў цялятнік.

Зімою было яшчэ цяжэй. Але дзяўчаты наважылі ў што б там ні стала не спасаваць. Не раз даводзілася «вайваць» з праўленнем: і за кармы, і за подселі, і за ўсё, што датычыла «цялячай фермы». Ні з часам, ні з працаю сваіх рук яны не лічыліся.

4 І выхадзілі Марыя з Ольгаю цэлы статак маладняку. Ні адно з васьмі-

рэнка са сваёй напарніцай Ольгай Шэлегавай...

Новы старшыня калгаса — Іосіф Уладзіміравіч Шпілеўскі часта пачаў наведвацца на ферму. Не прамінаў ён і цялятнік. Заходзіў да дзяўчат, жартаваў, распытваў аб усім. Відаць было, што старшыня задаволены парадкамі, якія завялі ў цялятніку дзяўчаты. І вось аднойчы Іосіф Уладзіміравіч папрасіў Марыю прыйсці на пасяджэнне праўлення. Калі яна з'явілася ў вызначаны час, ён сказаў:

— Раіліся мы на праўленні, як надой павышаць... Даяркі маладыя патрэбны. Дык ці не згадзілася б ты, Марыя?

Праўленцы падтаквалі старшыні. А ён зноў да Марыі, хаця яна не паспела яшчэ адказаць на першае пытанне:

— Ды можа і з іншымі дзяўчатамі пагаворыш яшчэ?..

Зразумела Марыя, што «не» яна сказаць не зможа.

— Што ж, трэба, дык трэба. Паспрабую.

І ўжо на другі дзень прыгожым майскім ранкам Марыя заявілася на малочнатаварную ферму. Разам з ёю — дзяўчаты Марыя Сапега, Валя Браценкава, Надзя Сапега...

Наўрад ці трэба падрабязна расказаць пра тое, як цяжка было Марыі і яе сяброўкам перайначыць завезеныя на ферме парадкі. Якраз той чалавек, які павінен быў падтрымаць іх ва ўсім, аказаўся самым заўзятым іхнім праціўнікам. Гэта — Іван Галубоўскі — загадчык фермы. Вельмі не падабалася яму, што дзяўчаты на чале з Марыяй патрабавалі штодня падкормкі зялёнай удосталь дастаўляць і гной з фермы вывозіць, і тое, і гэтае рабіць. А яшчэ больш не спадабалася маладыя дзяўчаты жонцы загадчыка — Ганне Галубоўскай, якая таксама працавала тут даяркай. Яна нямала насаліла ўсім сваімі плёткамі.

Але на баку Марыі і яе сябровак былі ўсе сумленныя даяркі, а таксама — праўленне. І хутка Галубоўскія «развіталіся з фермай». Загадчыкам

Марыя Сідарэнка.

праўленне прызначыла добрага чалавека — Мікалая Антонавіча Вараб'ёва. Справы пайшлі на лад.

Міналі дні, тыдні, месяцы. Праз два гады ўвосень жывёлаводы з Дабаснянскай фермы справілі «нава-сёлле», тут былі пабудаваны новыя памяшканні. І ў той жа год Марыя ўпершыню прачытала аб сабе зметку ў раённай газеце. Па чатыры тысячы кілаграмаў малака надаіла яна ад кожнай каровы, сяброўкі — крыху менш, але і яны не намнога адставалі. Упершыню калгас «Камуніст» выканаў план продажу малака дзяржавы.

Пасля гэтага на Дабаснянскую ферму пачалі наведвацца карэспандэнты. Распытвалі, як ды што тут робіцца. За ўсіх прыходзілася адказваць Марыі, бо даяркі заўсёды гаварылі:

— От у яе лепей запытайце, яна тут завадатар.

Але і Марыя не магла задаволіць дапытлівасць тых газетчыкаў, што шукалі тут чагосьці незвычайнага.

— Стараемся, даглядаем як лепей.

Бадай, толькі аднаму чалавеку і ўдалося дазнацца пра «сакрэт», які, праўда, ніхто і не стараўся ўтойваць. Прыехаў нека на Дабаснянскую ферму адказны работнік з Мінска, з ЦК партыі. Доўга ён гутарыў з даяркамі, хадзіў па ферме, пабыў у кароўніку. І зацікавіўся гэты чалавек мянушкай адной з кароў, якую даглядала Марыя.

— «Стрыжка»? Чаму вы яе так называеце?

— Ды проста так... Стрыгла я некалі яе, — усміхнулася даярка і расказала, як гэта здарылася.

Была на ферме адна цялушка няўклюдная. З усяго статку выдзялялася — малая, брудная, бы дзе ў балочце цэлы год валялася. І, вядома, ніводная з даярак не хацела браць яе ў сваю групу. Хтосьці пажартаваў, няхай, маўляў, Марыя возьме гэту кароўку сабе і рэкардыстку з яе зробіць. А Марыя ўсур'ёз:

— Што ж, і вазьму.

Ну, а потым даваўся нажніцамі навыразаць поўсць у тых месцах, дзе адмыць ніяк нельга было.

— І колькі ж цяпер малака ў дзень дае «Стрыжка»?

— Да пятнаццаці літраў бывае. Толькі раздойваць у першы год цяжка было. Па шэсць разоў у дзень даіла. І цяпер пасля ацёлу паважалася такі з ёю.

Марыя магла б расказаць дзесяткі гісторый, падобных на гэтую. Толькі не любіць яна пра сябе гаварыць, яшчэ падумае хто, што выхваляецца яна ды хоча гэтым славу нажыць. Вось і скромнічае...

Сапраўды, скромнічае Марыя. Яна нават сарамліва апускала вочы і чырванела, калі на пасяджэнні бюро райкома, дзе яе прымалі ў партыю, аб ёй гаварылі добрыя, цёплыя словы. А гэта ж быў такі важны дзень у яе жыцці. З таго часу мінула ўжо некалькі гадоў, але і сёння яна бачыць перад сабою ўзнятыя рукі членаў бюро, калі яны галасавалі «за».

У той жа дзень прымалі ў партыю і старшыню калгаса—Іосіфа Уладзіміравіча Шпілеўскага. Яны разам вярталіся з Кіраўска дадому. Марыя здзівілася, чаму ўсю дарогу маўчыць гэты заўсёды вясёлы і гаворкі чалавек, чаму ён такі сур'ёзны сёння? І тым часам сама яна таксама заставалася адзін на адзін са сваімі думкамі. «Вось і камуністкаю стала... Быццам нічога і не змянілася ў жыцці, але ж адбылося ў ім штосьці

вельмі важнае, вялікае... Што яно—гэтае важнае і вялікае?»...

Успоміла Марыя аб гэтых сваіх думках праз два гады, калі на XXV з'ездзе Кампартыі Беларусі сядзела побач з Лідзіяй Іванаўнай Асіюк (з якую так хацелася сустрэцца!). У перапынках дзве жанчыны былі неразлучнымі, Марыя лавіла кожнае слова Лідзіі Іванаўны.

А неўзабаве пасля гэтай падзеі з Марыяй гаварыў парторг калгаса Мікалай Антонавіч Вараб'ёў.

— Ты—камуністка, у цябе—вопыт, аўтарытэт. Пойдзеш працаваць на Пяскоўскую ферму. Штосьці там не клеіцца. На цябе ўся надзея. Будзеш там за старшую...

Яна разумее, чаго ад яе хочучь, і ўспрымае гэта як абавязак. Праз год—не пазнаць Пяскоўскую ферму. І зусім не таму, што тут цяпер кароў дояць электрычнымі апаратамі і механізуюцца іншыя работы. Не. Людзі інакш працуюць, Марыя Сідарэнка здолела іх разварушыць. Больш за ўсё, вядома, яе асабісты прыклад падзейнічаў. Сумленне ў кожнай дзяркі загаварыла, калі ўбачылі яны, як іхнія «брыгадзірка» пра ўсё дбае. Нават Рая Клачкова, якая ніколі не прызнавала ніякіх абавязацельстваў, у хвасце плялася, сёлета ад першацёлак ужо надала па дзве з палавінай тысячы кілаграмаў малака. І ўвогуле Пяскоўская ферма даўно ўжо выканала гадавы план.

А яшчэ—пагалоска такая па вёсках пайшла: «Марыя са сваімі дзяўчатамі за камуністычную брыгаду змагаюцца. Цікава, што ў іх выйдзе?»

Выйдзе! Абавязкова выйдзе! Так, як выйшла, што ўся сельгасарцель «Камуніст»—у мінулым занябаная гаспадарка—цяпер хутка ідзе ўгору і па вытворчасці мяса, малака, збожжа наступае на пяты праслаўленым перадавым калгасам. А гэта ж зрабілі звычайныя, сціплыя людзі, такія, як камуністка Марыя Сідарэнка і яе сяброўкі, як многія іншыя сумленныя хлебаробы, у якіх вышэйшае прызначэнне—праца і яшчэ раз праца. З такімі людзьмі, як кажуць, сапраўды можна горы варочаць. За якую справу ні возьмуцца яны—аддадуць ёй усё старанне, увесць запал свайго сэрца.

Так, камуністка Марыя Сямёнаўна Сідарэнка даможацца свайго.

Вось яна спяшаецца, шпарка крочыць па дарозе, што вядзе ў Дабасну. Выдалася сёння ў яе вольная часінка, і яна наважыла наведацца да былой напарніцы Ольгі Шэлегавай, якая і цяпер даглядае цялят. Спяшаецца Марыя да сяброўкі, даўнавата яны ўжо сустракаліся. І столькі яна мае цікавага расказаць Ользе, столькі ў яе хорошага на душы!..

М. МАРУШКЕВІЧ

Калгас «Камуніст»,
Кіраўскі раён.

УПАРТЫЯ ЗДАЮЦА

ДЗЕНЬ зноў пачаўся на доследнай дзялянцы. Марыя Сяргееўна прыйшла сюды, не заходзячы ў лабараторыю. І адразу—да бобу. Упарты! Колькі яна ні б'ецца, колькі ні стараецца, а вынікаў не відаць. Стаіць сабе прыгажун і нібы пасмейваецца: паглядзіце, які я стройны, моцны! Не тое, што наш сусед-гарох: вецер падзьме, дождж палье—ён падае, да зямлі прыціскаецца. А боб выстаіць. І струкі ў яго вялікія, а зярняты буйныя, мясістыя.

Вось бы ўсе гэтыя вартасці гароху! Але як узяць у бобу яго лепшае, як перадаць гэта лепшае іншай культуры? Віды ж раслін розныя, далёкія, скрыжаваць іх таму цяжка, амаль немагчыма. Не хочучь яны ўжывацца на адным карані—і ўсё тут.

Упарты боб, але і вучоны-селекцыянер настойлівы. Не ўдалося дасягнуць мэты ў гэтым годзе? Што ж—паспрабуем яшчэ раз. Марыя Сяргееўна зноў і зноў замяняе росток на прарослым зярняці бобу растком гароху, яшчэ раз прышчэплівае ўпартаму галінку гароху і наадварот. На наступны год—перакрыжаванае апы-

ленне. Няхай цяжка, няхай на гэта ідуць гады, але ж чалавек—гаспадар на зямлі. Так, цяжка парадніць гарох з бобам. Але ж і гэта маленькая перамога патрэбна людзям. Яна дапаможа ўзняць ураджай гароху, зрабіць іх больш устойлівымі. А гарох—культура карысная: і ў ежу яго ахвотна ўжываюць, і як корм каштоўны (бялкоў шмат у ім). Ды яшчэ карэнні гароху глебу азотам узбагачаюць.

Вось чаму так настойліва «перавыхоўвала» ўпартага навуковы супрацоўнік Беларускага навукова-даследчага інстытута земляробства Марыя Сяргееўна Гасцілоўская.

Мінула яшчэ два гады. Стаяла тая радасная, поўная жыцця пара, калі канчаецца вясна і пачынаецца лета. Доследныя дзялянкі эксперыментальнай базы Інстытута земляробства ў Зазер'і апрапаналіся ў зялёныя шаты. Маладыя сцяблы выкідвалі новыя і новыя, ззяючыя пад ласкавымі праменнямі сонца лісточкі. З якой надзеяй усякі раз схіляліся над гэтымі слабенькімі яшчэ раслінкамі людзі, сэнс жыцця якіх—змяняць прыроду!

Увагу Марыі Сяргееўны ўжо некалькі дзён больш за ўсё, бадай, прыцягвае вось гэты сынох-сцяблінка. Ён і такі ж, як яго таварышы, і—не такі. Пакуль, праўда, больш сэрцам адчувае Марыя Сяргееўна, што—не такі. І не боб маладзенькі і не гарох. Таму першы яе паклон кожную раніцу—яму. «А ну, малыш, пакажыся, як за ноч падрас, што новага ў цябе прыбавілася!»

А «малыш» расце сабе ўпэўнена, выпроствае свае далоні-лісточкі. Не: не боб! Не: не гарох! І ўсяго адзін такі ўдаўся. Таму, відаць, і ганарыцца так сабой.

Усё лета не спускала Марыя Сяргееўна вачэй са свайго любімца. Сцяблінка ўсё больш падобна была на гарохавую—гэта нядобра. А вось стручок выкінуў бабовы. Малайчына! Праўда—ўсяго толькі адзін. І зерне ў ім аказалася—ўсяго адно. Але вялікае, бабовае.

І вось яно ўжо ляжыць на далоні ў селекцыянера. Такое доўгачаканае, каштоўнае зерне! Нікому яшчэ ў Беларусі не ўдалася атрымаць гэты гібрид. А тое, што адно,—не бяда. Праз год такіх зярнят у Марыі Сяргееўны ўжо было трыццаць.

Зараз жа лабараторыя мае сто кілаграмаў буйных прыгожых зярнят. Ураджайнасць гэтага гатунку вышэй нават за такі «пладавіты» гарох, як «Зазерскі». Але работы па выпрабаванню гібрыда № 452 (у яго яшчэ няма назвы) не закончаны. Лабараторыя будзе весці іх і далей і, толькі пераканаўшыся канчаткова ў яго высокай годнасці, перадаць сваё дзецішча самым аўтарытэтным «экзамэнатарам»—дзяржаўным сортавыпрабавальным участкам...

...У лабараторыю зазірнула, радасна ўсміхаючыся, Наталля Юр'ёна Сямёнава.

— 3 прыездам вас, Марыя Сяргееўна! А мы засумавалі, асабліва Сашка. Усё пытае, чаму так далёка ваша камандзіроўка. Думае: «Камандзіроўка»—гэта горад такі.

— Дзякуй і вам і Сашаньку! Добра, калі цябе дзесьці чакаюць.

Марыя Сяргееўна прыкметна ўзрушана такой сустрэчай, але гаворыць, як звычайна, спакойна, гледзячы проста ў вочы субяседніка. А вочы ў яе хорошыя: добрыя, позірк адкрыты, шчыры.

— Цікавая была паездка?

— Вельмі. Брагінскія калгас-

Вось ён, «выхаванец» Марыі Сяргееўны Гасцілоўскай! Зараз у лабараторыі ідзе апрацоўка даных аб ураджай новага гатунку гароху.
На здымку: Марыя Сяргееўна Гасцілоўская (злева) і лабарантка лабараторыі гароху Ганна Васільеўна Гур'ева.

Фота П. Нікіціна.

нікі сабралі па 26—30 цэнтнераў гароху. Як жа не пабываць у іх?

— Бачу, бачу, што добра з'ездзілі, — з наўмыснай бурчлівасцю прагаварыла Наталля Юр'еўна. — І вочы ў вас нездаровыя і голас асіп.

— Гэта па дарозе назад крыху прастудзілася, — нібы апраўдваючыся, пачала тлумачыць Марыя Сяргееўна. — Пройдзе хутка. Паляжу крыху і пройдзе.

І тут жа перавяла размову на іншае:

— Печку ў мяне дома сёння перакладваюць, распалю ўвечары, цёпла будзе. Прыходзьце, пагаворым. Раскажу больш пра паездку.

Да Сямёнавых Марыя Сяргееўна прывязалася ўсім сэрцам. Свой сын — ужо дарослы, працуе ў Пінскім леспрамгасе. У Зазер'і яна адна жыве.

Ды не, не адна, сяброў шмат, трыццаць жа год на адным месцы — гэта нямала. На яе вагах і пры яе вялікім удзеле і навуковая станцыя развівалася, і людзі раслі. Наталля Юр'еўна прыехала ў Зазер'е восем год назад, пасля закан-

чэння Кіеўскага ўніверсітэта. Ціміразеўскую сельскагаспадарчую акадэмію. І з таго часу — у Зазер'і.

РАДАСЦЬ

Прываліла радасць ка мне ў хату
[Хоць і плача, праўда, не смяецца].
Я сягоння самы найбагаты,
Шчаслівейшы за ўсіх на свеце.
Іду — дык пад сабою ног не чую,
Прыпынюся — не стаіцца: дзе там!
Ад душы ўсе мяне віншуюць,
Нібы я віноўнік ўсяму гэтаму.
І куды ні скажуць — сёння мігам я!
У руках гарыць усё і спорыцца.
І суседзі хітра мне падміргваюць,
Разумеюць, што са мною творыцца.
З раніцы, лічыце, што ад золку,
Слухаю я розныя парады.
Нават дзеці нашага пасёлка
Ведаюць, якая ў мяне радасць.
Радасць ка мне ў хату прываліла
Ўцехаю жаданаю, адзінай.
Мне сягоння жонка падарыла...
Сына!

Уладзімір ПРАВАСУД

Ды і не толькі з Сямёнавымі сябрае Марыя Сяргееўна. Калектыў гэтай эксперыментальнай базы Інстытута земляробства вельмі згуртаваны. Супрацоўнікі розных лабараторый добра ведаюць, якія вынікі ў суседзяў і як яны ім дастаюцца. І заўсёды гатовы дапамагчы адзін аднаму. З вялікай цеплынёй гавораць пра свайго старэйшага калегу і старшы навуковы супрацоўнік па селекцыі вікі азімай і яравой Іван Піліпавіч Каваленка і аграэхнік Вера Іванаўна Каспяровіч і іншыя.

— Пятнаццаць год пайшло ў Марыі Сяргееўны на гарох «Зазерскі», — расказвае дырэктар эксперыментальнай базы Сяргей Пятровіч Шарупіч. — І гэта яшчэ, трэба сказаць, селекцыянеру «пашанцавала». Бывае, што на выяўленне аднаго гатунку, бадай што, усё жыццё спатрэбіцца. «Зазерскі» — добры гатунак, высокаўраджайны, да 30 цэнтнераў з гектара дае. Хвароб не баіцца, і струкі увосень не растрэскаюцца, страт не бывае. З гэтым гатункам Марыя Сяргееўна не раз у Маскву на Выстаўку дасягненняў народнай гаспадаркі ездзіла, медалі атрымлівала. Гатунак رایанава-ны па Беларусі...

Пра Марыю Сяргееўну Гасцілоўскую абавязкова трэба напісаць, — працягвае Сяргей Пятровіч. — І вучоны яна сапраўдны, і чалавек — выдатны: скромны, працавіты, чулы. Шэсцьдзесят год нашай Марыі Сяргееўне, але яна іх як бы не заўважае. Іншы б, вывеўшы такі добры гатунак, як «Зазерскі», можа і супакоіўся б. Вось напіша, бывае, чалавек адну дысертацыю за ўсё жыццё і жыве сабе спакойна, задаволены і сабой і лёсам. Ды яшчэ і ганарыцца. А Марыі Сяргееўне ўсё мала. Гарох «Зазерскі» прызнаны стандартам. А яе ўжо і стандарт не задавальняе, хочацца ёй новыя, лепшыя гатункі стварыць. Яшчэ два яе гібрыды на дзяржаўныя сортавыпрабавальныя ўчасткі пайшлі. І боб з гарохам скрыжавала. Трэба ж!

Пра Гасцілоўскую і пра селекцыйную работу Сяргей Пятровіч гаворыць гарача, з захапленнем.

Наперадзе ў Марыі Сяргееўны Гасцілоўскай вялікія планы. Цяпер асабліва хочацца працаваць: гарох, бабовыя выйшлі зараз на шырокую дарогу. У калгасах за іх бяруцца паспраўднана. І селекцыянер ведае: яго дапамога, яго праца патрэбны людзям.

І. СМІРНОВА

Пухавіцкі раён
Мінскай вобласці.

ПРЫЗНАЦА, я крыху расчараваўся, калі мяне пазнаёмілі з Давыдовіч, папярэдне адрэкамендаваўшы яе лепшым начальнікам участка. Уяўленне малявала зусім іншы вобраз — мажнай, пажылой жанчыны, у валасах якой, магчыма, прабіваюцца першыя сярэбраныя ніткі. Энергічная і вопытная, яна павінна ўпэўнена паводзіць сябе так, як камандзір перад байцамі. А тут стаіць невысокая, танкая дзяўчынка. Кірпаценькая, са светлымі кудзёркамі валасоў, яна бянтэжыцца, чырванее і не ведае, куды дзець свае маленькія рукі са слядамі палітуры на пальцах, якія нервова цярабяць чорны халацік. І нават не паверылася, што ў яе пад пачаткам 80 работніц, што і ў дырэктры, і ў парткоме яе з павягай называюць Надзейй Васільеўнай. Хацелася назваць проста — Надзей ці Надзейкай, так, як, напэўна, клічуць яе сяброўкі, як называе маці.

...Здаецца, ці даўно гэта было. Дні, запоўненыя цікавай працай, бягуць шпарчэй. І хоць набегла іх на чатыры гады з гакам, у памяці, быццам было гэта ўчора, стаіць і выпускны бал, і дыплом тэхніка-тэхнолага па дрэваапрацоўцы, і накіраванне на Барысаўскую фабрыку піяніна. Бывай, Бабруйск, бывай, родны тэхнікум!

Барысаў сустрэў сінім-сінім небам, звонкім вясновым каляжом, ветлівасцю і ўважлівасцю, якой акружылі маладых спецыялістаў на фабрыцы. Сяргей Уладзіміравіч Вячора, начальнік аддзела кадрў, сам правёў іх па цэхах, пазнаёміў з вытворчасцю. А затым папрасіў інжынера па рацыяналізацыі Земфіру Радэнка адвесці дзяўчат на кватэры, якія загадзя падрыхтавала для іх фабрыка.

— А як жа з работай, — заікнулася было Надзя.

— Бач ты, быстрая, — Сяргей Уладзіміравіч прыжмурыў вока, весела і ўважліва паглядзеў на дзяўчыну: — Заўтра... заўтра ўсё вырашым.

А назаўтра размова была кароткай:

— Фабрыка пачала асвойваць механіку і клавіратуру. Тут патрэбны адукаваныя людзі з вострым зрокам. Пойдзеце на прыёмку ў аўтаматнае аддзяленне.

Надзейка стала поруч з кантрольным майстрам — і дзесяткі, сотні, тысячы розных дэталей паплылі перад яе вачыма. Ад драбнюткіх — па сантыметру — і аж да такіх, што на ўсю шыр піяніна. Ад адных назваў можа закруціцца галава: шультэры, фенгеры, гамербанкі. Нават «фігура» ёсць. Вытачаныя на станках і клееныя, на дзіва выкручастыя, яны, быццам птушаняты, што вылупіліся з яйца, былі падобны адна на другую. І Надзейка прыходзіла ў роспач: здавалася, ніколі не навучыцца ўлоўліваць нязначныя адхіленні і не зможа сказаць «стоп!» браку. А механіка ж — сэрца піяніна. Ад кантрольнага майстра залежыць, каб гэта сэрца было здаровым і ніколі не дало перабояў.

Ішоў канец другога тыдня, калі ў рукі Надзейкі трапіла адна дэталі. Дэталі як дэталі, але нешта трывожна стукнула ў сэрцы: «Брак!» Вымярэнні

Чацвёрты

толькі пацвердзілі тое, што беспамылкова падказаў зрок.

— Ну вось, — павіншавалі дзяўчыну, — цяпер можаш працаваць самастойна.

Два гады работы прыёмшчыцай узбагацілі веданнем вытворчасці, веданнем многіх яе таямніц і адначасова абудзілі няснае незадавальненне сабой. Парайноўвала сябе са стрэлачнікам, якому так карціць самому вадзіць паязды і які толькі тое і робіць, што прапускае іх на нейкім паўстанку. Прасіла ў начальства — перавядзіце на іншую работу. І дабілася: выклікалі аднойчы майскім ранкам да дырэктара фабрыкі і прапанавалі стаць майстрам участка паліроўкі.

— Добра, — ўзрадавалася Надзя, — а ў каго я буду вучыцца?

Дырэктар усміхнуўся:

— Каб быў у нас добры майстар, дык навошта ж нам цябе на гэта месца ставіць. Аднак, — працягваў ён, — ты маеш рацыю. Вучыцца табе, каб стаць сапраўдным майстрам, камандзірам вытворчасці, ой, колькі трэба. Вось і ідзі звычайнай работніцай на ўчастак, пачынай з самых азоў. Вучыся ў вопытных работніц. Ну як, згода?

— Згода, Мікалай Сцяпанавіч!

Кажуць, не богі гаршкі лепяць. Ды што той гаршчок! Паспрабавалі б яны адпаліраваць дэталі так, каб у ёй, як у люстэрку, адбіліся і белая хмурынка, што плыве за акном, і станок, за якім працуе яна, Надзейка, новая вучаніца на ўчастку паліроўкі.

І яшчэ кажуць, што паліроўка — гэта мастацтва і што яна не церпіць абыхавасці і бяздумнасці. Няма такой інструкцыі, дзе б гаварылася, колькі прысыпаць на дэталі пемзы, колькі ўзяць масла і пакласці палітуры. А дзе ж тая мяжа, калі можна спыніць паліроўку, сказаць — хопіць. І ледзь прыкметныя няроўнасці матэрыялу, і якасць грунтоўкі, і нават надвор'е — усё ўплывае на паліроўку. Толькі асабісты вопыт, нейкае, як тут жартуюць, шостае пачуццё робяць матэрыял пакорлівым і паслухмяным у тваіх руках.

Працавала Надзейка і на грунтоўцы, і на паліроўцы, і зноў прыёмшчыцай. Што ёй гэта дало? А вось што. З чалавекам, які працуе поруч, падзеяцца, як з лепшым сябрам, усім: і горам, і радасцю. І Надзейка не толькі да драбніц вывучыла таямніцы паліроўкі, галоўнае — вывучыла людзей.

Вось Нэла Яловік, брыгадзір адзінай тады на ўчастку брыгады. Адзінай, але ўдалай: яна адной з пер-

Раіса Кушнер, выдатна авалодала сваёй прафесіяй. Яна працуе ў брыгадзе камуністычнай працы 2-га зборачнага цэха Мінскага гадзіннікавага заводу. А вечарамі Раіса паспяхова займаецца на механічным факультэце Беларускага політэхнічнага інстытута.
Фота В. Мароза.

Гродзенскія тэкстыльшчыкі выпрацавалі з пачатку гэтага года звыш плана больш 80 тысяч метраў тканіны. На здымку: перадавая ткачыха Гродзенскага тонкасуконнага камбіната Кацярына Казячая.
Фота А. Перахода.

шых на фабрыцы заваявала званне калектыву камуністычнай працы. Смуглявая, з гнуткім стройным станам і чорнымі выразнымі вачыма, не пакрыўджаная ні прыгажосцю, ні славай, яна гарыць на даручанай справе. Вось і цяпер кінулася да новенькай, расшумелася.

— Што ты трэш, што трэш так заўзята, з усёй сілай, быццам падлогу пасля вяселля адмываеш. Ты ўяві, што пыл з фікуса выціраеш.

Наогул на вучаніц Нэла, бывае, пашуміць, і затрымліваюцца яны ў яе даўжэй, чым у іншых. Але ж затое выходзяць такімі ўмельцамі, як і сама. Нездарма іменна ёй і Раі Жогінай даверана паліроўка светлых піяніна — самая складаная. Тут толькі патрэш адно месца мацней — і яно ўжо цямнейшае, выдзяляецца на светлым фоне.

Час ад часу Нэла заяўляе, што праца паліроўшчыцы ёй надакучыла і што заўтра ж яна пойдзе на іншую. А Надзя толькі ўсміхаецца — ведае: нікуды Нэла не пойдзе і ніколі сваёй брыгады не пакіне — сэрцам прыкіпела да паліроўкі.

Супроцьлегласць Нэлы — Марыя Паташова, спакойная, разважлівая. Паважаюць яе на ўчастку. Першы кандыдат на брыгадзірства.

Уласна кажучы, іменна з арганізацыі новых брыгад і пачала сваю работу ў якасці начальніка ўчастка Надзея Давыдовіч. Хоць праца паліроўшчыцы і глыбока індывідуальная, усё ж брыгада гуртуе людзей. У брыгадзе хутчэй прыйдзеш таварышу на дапамогу і заўсёды ёсць магчымасць звярнуцца за парадай да больш вопытнага работніка — брыгадзіра.

Час паказаў, што Надзея не памылілася. Цяпер на ўчастку створаны тры брыгады. І адна з іх — менавіта Марыі Паташовай — заваявала званне брыгады камуністычнай працы.

Сказаць, што да прыходу Надзеі Давыдовіч у частак працаваў дрэнна, нельга. І ўсё ж нечага не хапала. Надзея цяпер разумее, чаго. Дружбы, згуртаванасці. У частак быў, людзі працавалі тыя ж, а калектыву не было. Кожны трымаўся неяк паасобку.

Цяпер Надзейка спрабуе прыпомніць і падказаць заезджаму карэспандэнту, што ж з'явілася пачаткам станаўлення калектыву. Ці пачын, як завуць гэта газетчыкі, а па яе словах, проста таварыская дапамога Заблоцкай ці нешта іншае. А магчыма штуршок яго гартаванню быў дадзены тады, калі ў Зоі Клімковіч нарадзіліся блізняткі і ўся брыгада на чале з Паташовай — і Іра Верамеева, і Марыя Занько, і Валя Акуловіч, і Аня Рабец, і Зіна Боб і іншыя — па чарзе хадзілі дапамагаць маладой маці па гаспадарцы і спрачаліся паміж сабой за гэту чаргу. А магчыма тады, калі яна, ціхая і вытрыманая Надзейка, моцна схпілася з майстрам па грунтоўцы, са сваёй закадычнай сяброўкай. Жартачкі! У тэхнікуме за адной партай сядзелі, разам на завод прыехалі, на кватэры ложкаў поруч стаялі, а пачала даваць грунтоўка брак — і Надзя не паглядзела на сяброўства. На другі ж дзень яна адчула, што падначаленыя глядзяць на яе неяк асабліва, быццам бачаць у першы раз.

А магчыма калектыву пачаў складвацца тады, калі ўсім участкам вырашылі працаваць, жыць і вучыцца па-камуністычнаму. І 32 работніцы ў ажыццяўленне апошняга запавету селі за парты школ рабочай моладзі, а Люда Ляонцьева і Люба Мажэйка паступілі вучыцца ў інстытут. Ці тады, калі ў цэху ў абедзенны перапынак у першы раз выступіў уласны самадзейны хор.

Надзя-Надзейка, а ці варта табе ламаць над гэтым галаву. І дарэчы, ці так гэта ўжо важна. Важна іншае. Тое, што на ўчастку цяпер склаўся такі калектыв, дзе кожны гатовы сказаць сябру:

— Цяжка ісці, дружа: абапрыся на маё плячо.

Рукі і сэрца УРАЧА

На дварэ ўжо глыбокая восень, а на зашклёнай верандзе дзіцячай паліклінікі ўсе вокны расчынены насцеж. І правільна, — як не выкарыстаць запозненую і нечаканую міласць прыроды! Нібы ва ўзнагароду за надакучышае ўсім дажджлівае, халоднае, сумнае лета восень у гэтым годзе выдалася на дзіва прыемнай — сонечнай, цёплай, ласкавай, уся ў золаце і чырвані завядаючай зеляніны на фоне па-вясенняму ярка-блакітнага неба.

Мы праходзім паміж радамі беленькіх дзіцячых ложкаў. Гэта аддзяленне для дзяцей груднога ўзросту стацыянара 8-й дзіцячай паліклінікі. Захутаныя ў цёплыя коўдры, яны ляжаць ціха, нерухама, падобныя на кукалкі вялікіх матылёў. Відаць толькі маленькія, як гузік, ружовыя носікі і шырока адкрытыя вочы — блакітныя, шэрыя, чорныя, карыя. Некаторыя спяць, сапучы носікамі і мерна прыцмокваючы соскамі.

— Гэта ў нас выздараўляваючыя, — гаворыць загадчык аддзялення ўрач-педыятр Юлія Ксенафонтаўна Якавенка, — у сухое надвор'е мы стараемся больш трымаць іх на свежым паветры. Яны ў нас хутка папраўляюцца. Уваходзім у палату. Усё ў гэтым маленькім свеце дышае свежасцю, белізной, утульнасцю і цяплом чалавечых клопатаў, дабраты. На

ложках зялёныя шарсцяныя коўдры ў прыгожых вышываных чахлах. Да лустры падвешаны рознакаляровыя паветраныя шары.

Тут дзеці, якія яшчэ не правіліся пасля хваробы або нядаўна паступілі без цяжкай формы захворвання. Цяжка хворых дзяцей змяшчаюць асобна, у ізаляваных боксах.

Чарнавокая, кучаравая Наташа сядзіць на пасцелі. Яна так занята цацкамі, што нікога не заўважае навокал. Ёй паўтара года. Дзяўчынка перанесла вострае запаленне нырака. Прывезлі яе ў вельмі цяжкім стане, тры з палавінай кілаграмы вадкасці выкачалі з гэтага маленькага, кволага дзіцяці.

За перагародкай пад велізарным купалам ляжыць маленькая двухтыднёвая істота з лёгкімі, як пушынка, цёмнымі валосікамі на макушцы і спакойна цмокае соскай, грэючыся пад цёплымі ласкавымі праменьнямі солюкса. У Валі піядэрыя, гэта гнайнічковае захворванне скуры. Яе лечаць праграваннем.

Вось Славік, бледны і слабенькі, як тая кволая сцяблінка, што вырасла ў цемры. Ubачыўшы Тацяну Іванаўну, ён зморшчыў тварык і ціха, бездапаможна заплакаў, нібы скардзячыся на нешта. Яна пільсчотна, як маці, схілілася над ім.

— Ну чаго ты, маленькі? Што ты так на мяне глядзіш?

У цэці-доктара ласкавы голас, добрыя рукі і прыгожая лялька. Таму нам зусім не страшна трубачка Ніны Парфёнаўны Кліманавай.

Нар...
на спа...
палікл...
і загад...

Не бой...

больш...

А во...

здара...

няшчас...

каштав...

стаўш...

рэйш...

стала з...

ку з ка...

койна...

Атрапі...

прывез...

томнас...

Два дн...

рацьба...

Прымя...

сродкі...

рыю і...

парады...

ўжыць...

каз бы...

доза см...

арганіз...

цуд мо...

І ўрач...

цуд—л...

ця з та...

— Я...

чуццё...

ця ўл...

нецца...

рыць Н...

— Д...

хоць бл...

і то д...

Іванаў...

Ужо...

ла з та...

рана...

№ 8. І...

шасна...

Фрунзе...

наочы...

пятна...

Восем...

цячых...

Адн...

затара...

з'яўля...

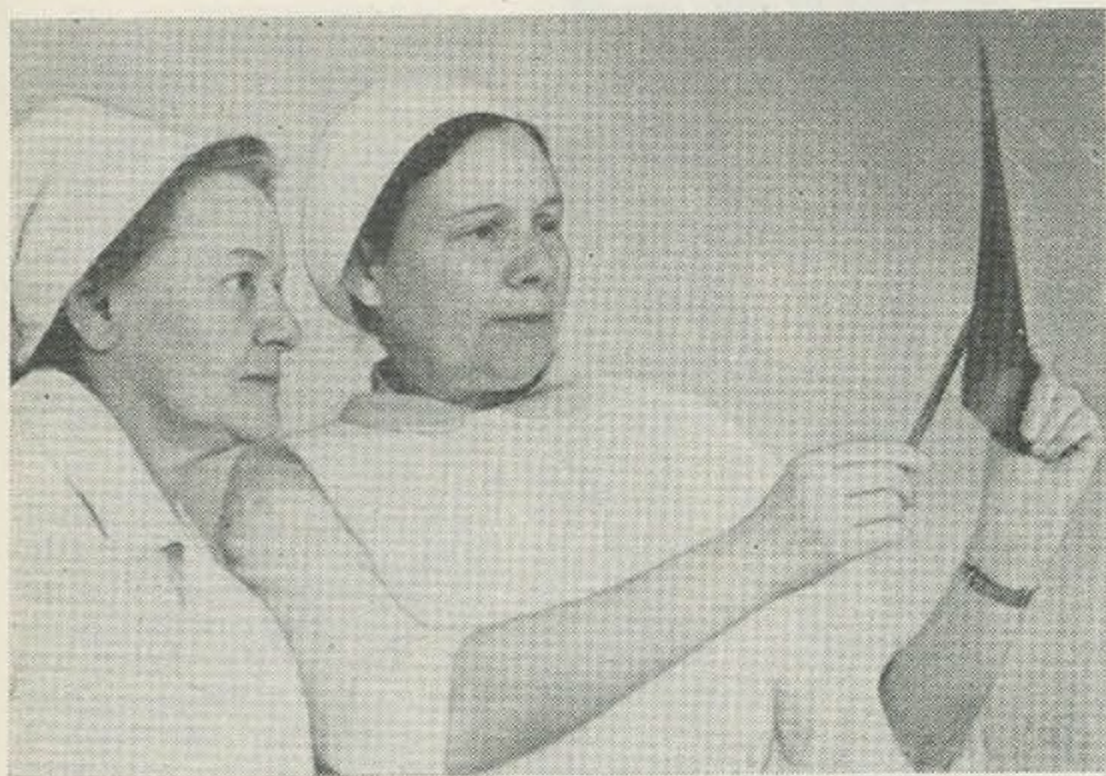
Якаўле...

лоўны...

палікл...

ёй бл...

вае зв...

Нарэшце здымак паказаў, што хвароба дзіцяці пайшла на спад, адступае. Радуюцца гэтаму галоўны ўрач 8-й дзіцячай паліклінікі г. Мінска Тацяна Іванаўна Якаўлева (злева). Рада і загадчыца кафедры педыятрыі Ніна Аляксандраўна Саевіч.

Не бойся, цябе не будуць больш калоць.

А вось з гэтым шэравокім здаравякам Васем здарылася няшчасце, якое ледзь не каштавала яму жыцця. Застаўшыся без нагляду старэйшых, малое сцягнула са стала забытую некім бутэлекку з каплямі для вачэй і спакойна выліла іх сабе ў рот. Атрапіў—моцны яд. Васю прывезлі ў бальніцу ў непрытомнасці і амаль без пульсу. Два дні і дзве ночы ішла барацьба за жыццё хлопчыка. Прымянілі ўсе магчымыя сродкі. Званілі ў лабараторыю і ў медінстытут, прасілі парад, што яшчэ можна ўжыць у такіх выпадках. Адказ быў несупярэчлівы: такая доза смяротная для дзіцячага арганізма. Здавалася, толькі цуд можа выратаваць дзіця. І ўрачы яго здзейснілі, гэты цуд—літаральна вярнулі дзіця з таго свету.

— Якое гэта радаснае пачуццё, калі выратаванае дзіця ўпершыню слаба ўсміхнецца,—у задуменні гаворыць Юлія Ксенафонтаўна.

— Ды што—усміхнецца, хоць бы вочы расплюшчыла і то добра,—дадае Тацяна Іванаўна.

Ужо трынаццаць год мінула з таго часу, як была створана дзіцячая паліклініка № 8. Пад яе апекай больш шаснаццаці тысяч дзяцей Фрунзенскага раёна, пачынаючы з нованароджаных і да пятнаццацігадовага ўзросту. Восем школ і дванаццаць дзіцячых садоў у яе веданні.

Адным з актыўных арганізатараў гэтай паліклінікі з'яўляецца Тацяна Іванаўна Якаўлева, яна бяззменны галоўны ўрач з дня заснавання паліклінікі. Два гады назад ёй было прысвоена ганаровае званне заслужанага ўра-

ча БССР. Разам з ёй—загадчыца паліклінікі Ніна Парфёнаўна Кліманава, урач-педыятр. За ўсе гады дружнай сумеснай работы шмат добрага зроблена іх настойлівымі намаганнямі і клопатамі. Дабіліся таго, што ў 1959 годзе была ўведзена спецыяльна «дзіцячая неадкладная дапамога». Дабіліся арганізацыі так званага «стацыянара на даму». У тых выпадках, калі дзіця выпісана з бальніцы, але яшчэ мае патрэбу ў лячэнні і ўзмоцненым харчаванні, медыкаменты і малако яно атрымлівае бясплатна на дом і знаходзіцца пад назіраннем участковага ўрача. Гэта аднолькава датычыць дзяцей любога ўзросту. Калі маці адвозіць выпісанае са стацыянара дзіця ў вёску, ёй даюць з сабой для малага сухі паёк. Не так даўно ўвялі бясплатнае харчаванне для кормячых маці. Маці ж за час работы павінна карміць дзіця два-тры разы. Калі ёй трэба ісці кожны раз дадому, каб паесці (а гэта часам не малы канец туды і назад), яна рызыкуе страціць малако. Вось і наладзілі бясплатны сытны абед для маці.

У сакавіку 1961 года паліклініка пераехала ў новае прасторнае памяшканне па вуліцы Апанскага. На ранейшым месцы, на вуліцы Абутовай, застаўся толькі расшыраны да 100 ложкаў стацыянар.

Мы сядзім за сталом у кабінце загадчыцы ўтраіх і гутарым. Якія яны розныя—Тацяна Іванаўна і Ніна Парфёнаўна! Розныя і разам з тым у чымсьці вельмі падобныя. Тацяна Іванаўна ўжо немаладая, думае пра тое, каб пайсці на пенсію. Невялікага росту, худзенькая, з добрым і стомленым тварам,

яна немнагаслоўная, гаворыць сур'ёзна, стрымана. У кароткіх рэпліках, ва ўважлівым позірку разумных вачэй угадваецца чалавек прамой і моцнай натуры. Пра сябе яна нічога не хоча гаворыць, кожны раз непрыкметна пераводзіць размову на іншае. Глядзіш на яе і думаеш: колькі згасаючых жыццяў выратавалі гэтыя добрыя і моцныя рукі, рукі ўрача. Яна ўмела забываць пра сваё ўласнае вялікае гора, калі трэба было мабілізаваць усе сілы і веды ў вялікай бітве за жыццё чалавека. Яна здала і пачуцці шчасця і глыбокага ўнутранага спакою, якія адчувае ўрач, калі жыццё хворага выратавана.

Ніна Парфёнаўна знешне зусім іншая. Маладая яшчэ

— У нашай рабоце няма эфектных момантаў,—гаворыць Ніна Парфёнаўна,—такіх, як, напрыклад, бліскучая аперацыя на сэрцы, якая імгненна вяртае жыццё хвораму. Наша работа павольная і непрыкметная. Мы дзень прыдні «выходжваем» нашых маленькіх пацыентаў. І кожны з іх пакідае след у нашай душы.

У гэты час дзверы ў кабінет прыадчыняюцца і ў пакой заглядае маладая жанчына з усмешкай на твары.

— Можна, Ніна Парфёнаўна?

— Так, так, калі ласка. Уваходзьце!

— Я не адна, я з дзецьмі.

Жанчына адступае, і ў шчыліну дзвярэй, спяшаючыся і штурхаючы адзін аднаго,

Гэтыя цудоўныя дзяўчынкі—Вера, Надзея і Любоў—тры гады назад у адзін дзень з'явіліся на свет—бездапаможнымі, слабенькімі. І тады, у першыя, такія цяжкія для іх дні і месяцы жыцця, і зараз урачы—лепшыя сябры дзяўчынак.

Фота П. Нікіціна.

жанчына, моцная і здаровая, са светлымі кучаравымі валасамі, з асляпляльнай усмешкай на поўным твары. Жывая і таварыская, вельмі энергічная, дзелавітая і ветлівая. Нездарма так хінуцца да яе дзеці. Нездарма ідуць да яе маці са сваімі сямейнымі трывогамі, за добрай парадай і дапамогай.

А радніць іх абедзвюх, такіх розных, надзвычайна ўнутраная чысціня ў адносінах да сваёй прафесіі, тая любоў да працы, што нараджае ўсё добрае ў нашай краіне.

Ніна Парфёнаўна—здольны арганізатар. Яна разам з Тацянай Іванаўнай згуртавала вакол сябе дружны і моцны калектыў добрых урачоў-спецыялістаў. Для іх званне ўрача не вызначаеца толькі дыпламам аб заканчэнні медінстытута: трэба ўмець аддаваць сваёй справе не толькі вопыт і веды, але і ўсё сваё душэўнае цяпло.

з піскам праціскаюцца тры захутаныя, як на паўночны полюс, зусім аднолькавыя малышы.

— Знаёмцеся! Гэта нашы блізныя,—смяючыся рэкамэндуе мне ўвайшоўшых дзяцей Тацяна Іванаўна,—Вера, Надзея, Любоў. Тры гады назад яны з'явіліся на свет усёй кампаніяй. І ўсе разам важылі не больш чатырох кілаграмаў. Думалі—не выхадзім, а вось узяліся дружна ўсім калектывам і—перамаглі.

— Калі б не вы, не ведаю, ці былі б яны ў мяне жывыя,—расчулена гаворыць маці, гледзячы вільготнымі, ззяючымі вачыма на ўрачоў. І ціха дадае:—Мы прыйшлі павіншаваць вас з надыходзячым святам і прасіць вас да нас на дзень нараджэння. Заўтра дзяўчынкам спаўняецца па тры гадкі. Калі ласка, не пакрыўдзіце ўжо нас, прыходзьце!

Тамара ЦУЛУКІДЗЕ

КАЛГАСНЫЯ ВЕЧАРЫ

ХУТКА апускаецца на зямлю зімовы змрок. Пусцеюць вуліцы вёскі, на іх уладарыць вецер. Ён падымае з зямлі яшчэ не зляжалы снег і круціць, і гоніць яго па дарозе, б'е снегам у твар сустрэчнага пешахода, халодзіць шчокі, нос, забіраецца за каўнер. І пешаход, захінуўшы шчыльнай паліто, спяшаецца ў дом. А ў доме ветліва гарыць электрычнасць, ад напаленай печы ідзе цяпло, ля яе, рыхтуючы вячэру, завіхаецца гаспадыня. Рабочы дзень закончан.

А ці ва ўсіх? Можна ў каго ён працягваецца, а ў каго толькі пачынаецца?

Вось па вуліцы прабегла гаманлівая чародка дзяўчат. Куды яны так спяшаюцца, хто іх падганяе? Можна свавольнік-вечер? Але ў маладосці на вецер не звяртаюць увагі. Хай сабе дзьме, хай сабе б'е ў твар. Ад гэтага толькі шчокі ярчэй палаюць ды губы самі распягваюцца ва ўсмешку, а вочы становяцца ўпартымі.

Дзяўчаты збочылі да кароўніка. Ён ззяе агнямі і вабіць іх: заходзьце хутчэй, тут вас чакаюць. І дзяўчаты спяшаюцца, іх падганяе справа...

Кіпіць работа ў спрытных руках. Алена Мыслівец спрытна арудэ лапатай, чысціць стойлы, потым вывозіць з кароўніка гной. Раніцай па яго прыедуць вазакі і адвезуць на поле, пад ураджай будучага года.

У кармушкі закладзены пахучы сілас і нарэзаныя кавалкамі буракі, а Алена прымасцілася ўжо на зэдлік ля каровы, і ў даёнку зацурчэлі першыя, яшчэ тонкія струмені малака.

Пачалася дойка. Струмені напаўняюць даёнку, потым бітоны, а потым і цыстэрны. Колькі трэба цыстэрн, каб у іх умясцілася ўсё малака, выдаенае за дзесяць месяцаў толькі рукамі адной Алены? 36.954 кілаграмы.

А даярак у калгасе многа, хутка будзе

яшчэ больш. Будзецца 7 новых кароўнікаў, і калгас стане спецыялізаванай гаспадаркай па адкорму буйной рагатай жывёлы.

Гарыць электрычнасць у кароўніку. Тут працуюць, выконваюць сямігодку, набліжаюць камунізм.

Але ж не толькі ў працы наша радасць.

У пакоі кнігі, многа кніг. Яны стаяць на паліцах шчыльна адна ля адной, быццам у страі, і кожная чакае: «вазьмі мяне». А чытачы не спяшаюцца, гэта калгаснікі, яны ведаюць толк у кнігах. Яны ходзяць ля паліц, бяруць у рукі кнігу, гартуюць, акуратна ставяць на месца, выбіраюць самую цікавую. Цікавых многа. Нарэшце адна з іх выбрана. Ганна Сіцько запісвае яе ў картку чытача, а сама зноў схіляецца над кнігай. Перад ёю раскрыты канспект, час ад часу яна бярэ ручку, і пяро хутка беге па паперы.

Ганна, ваяк калгаснай моладзі, вучыцца завочна на 4 курсе філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна на аддзяленні беларускай літаратуры. Хутка сесія, дарагая кожная хвіліна.

Па вуліцы праехала група веласіпедыстаў. За плячыма сумкі з кнігамі. Гэта вучні школы рабочай моладзі. Школа ў Індуры, самая далёкая вёска ад Індуры — кіламетраў восем. Але што значыць восем кіламетраў, калі едзеш у школу за ведамі, калі пад нагамі педаль веласіпеда, а дарога — гладкі асфальт.

Так думае Тамара Захарава, вучаніца 8 класа, так думаюць дзесяцікласнік Віктар Макарыч і многія іх сябры.

З Віктарам Макарычам я сустрэлася яшчэ ўдзень, у клубе — цу-

доўным двухпавярховым прыгажуне з белымі калонамі. І дзе б я потым ні была, з кім бы ні гаварыла, перад маімі вачыма ўвесь час стаяў гэты хударлявы, з непаслухмянымі светлымі і прамымі, як салома, валасамі хлопец.

Але пачну па парадку.

Удзень у клуб прыйшла дзяўчынка Ядзя Шока. Маці яе працуе ў палыводчай брыгадзе, бацька — вазак. Ядзя вучыцца ў школе, у чацвёртым класе, а ростам — маленькая, менш за ўсіх у класе. У руках у Ядзі тонкая кніжка з вялікімі лістамі — ноты. Іосіф Баляслававіч, загадчык клуба, адчыняе ключом невялікія дзверы, і Ядзя заходзіць на сцэну. На сцэне цёмна. Іосіф Баляслававіч адхінае цёмную паперу з акна, і на сцэну ўрываецца шырокі белы прамень святла. Ён падае на піяніна, чорнае бліскачае піяніна. Яно стаіць на сцэне, і Ядзя не можа адвесці

ад яго зачараваных вачэй.

Потым падыходзіць, асцярожна падымае дэку, ставіць ноты, садзіцца на крэсле і дакранаецца пальчыкамі да белых гладкіх клавішаў. А Іосіф Баляслававіч падыходзіць да шчытка на сцяне, рапучым рухам уключае святло на сцэне.

— Няхай гарыць, а то табе цёмна, — гаворыць ён і на дыбачках, каб не перашкаджаць, выходзіць.

Гарыць святло, стаяць у зале крэслы, цяпер яны пустыя, калгаснікі працуюць у полі, а на сцэне, за піяніна, сядзіць дзяўчынка, дачка калгаснікаў, і вучыцца іграць. Яна старанна паўтарае адзін і той жа матыў нескладанай п'ескі і сама слухае, што іграе. Праз некалькі хвілін сюды заходзяць яшчэ дзве дзяўчынкі і таксама слухаюць, чакаюць сваёй чаргі іграць. А ў навагодні вечар тут у зале адбудзецца першы канцэрт вучняў калгаснай музычнай студыі.

Студыя маладая, выкладчыкі, студэнты музычнага вучылішча працуюць на грамадскіх пачатках, бясплатна. 28 дзяцей калгаснікаў вучацца тут іграць на піяніна і баяне.

Пётр Іосіфавіч Дзеншычкоў, старшыня калгаса, паслаў у Гродна сваю «Волгу». Машына прывезла двух хлопцаў і дзяўчынку — настаўнікаў музыкантаў.

Ядзя іграе ўжо для настаўніцы. Цяпер у зале гучыць і голас Сони Зельдбург:

— Раз і, два і, тры і, раз і, два і, тры і... Трэба лічыць, інакш атрымаецца зусім не тое, што хацеў сказаць кампазітар. Ты ведаеш, хто такі кампазітар?

Ядзя хмурыць лобік і нарэшце ўзрадавана адказвае:

— Той, хто акампаніруе.

— Не, гэта акампаніатар. А скажы, ты любіш чытаць кніжкі?

Ганна Зухта займаецца завочна ў Гродзенскім музычным вучылішчы па класу баяна. А вечарам яна—бібліятэкар (на здымку злева).

— Люблю.
— А хто іх піша?
— Письменник. Цяпер ведаю, кампазітар — гэта музычны пісьменнік.
— Правільна. Кампазітар свае думкі выказвае гукамі. Вось зараз я табе сыграю п'еску кампазітара Шастаковіча «Танец лялек». Слухай уважліва.

Соня садзіцца за піяніна і пачынае іграць.

— Вось тут лялькі збіраюцца на бал, — тлумачыць яна ў час ігры, — а тут яны ўжо танцуюць, яны танцуюць інакш, чым людзі, бо яны лялькі, і музыку для іх кампазітар напісаў лялечную...

Калі ўжо змяркалася, у зале пачуўся тупат цяжкіх ботаў. На сцэну падняўся юнак.

— Ты з дому? — спыталася настаўніца.

— Не, з фермы, дапамагаў маці кароў даць. Шаснаццаць іх у яе, адной цяжка.

— Ноты прынес, не забыўся?

— Што вы!

Хлопец расшпіліў гузікі на куртцы і з-за пазухі дастаў нотны сшытак. Край сшытка крыху загнуты. З самай раніцы ён праляжаў за пазухай. Хлопец чысціў кароў, разнісіў кармы, згінаўся пад каровамі, даў іх, а сшытак з маленькімі чорнымі значкамі ляжаў у яго на грудзях і саграваў яго.

Настаўніца глянула на заскарузлыя ад працы рукі хлопца і нічога не сказала, толькі ўздыхнула. Паспрабуй, настаў такую руку.

І трэба было бачыць, з якой стараннасцю гэты вясковы хлопец, дзесяцікласнік, паўтараў сваімі неслухмянымі пальцамі практыкаванні для пачынаючых. Ад напружання ў яго на лбе выступілі кропелькі поту. Так, яму лягчэй аднаму выдаць шаснаццаць кароў, чым іграць гэтыя практыкаванні. А ён іх іграў. І ніхто не прымушаў яго. Ён сам хоча іграць.

Бацькі ў Віктара няма. Ён памёр пасля вайны ад ран, атрыманых на фронце. Маці Ольга Асіпаўна адна гадала траіх. Старэйшы цяпер у арміі. Цяжка было, але што зробіш, такі быў час. Цяпер не тое. І ў калгасе многа зарабляе, і сыны падняліся, памагаюць. Толькі адно цяпер трывожыць жанчыну, каб спакойна было на свеце...

А ў другой зале Валерый Біткоў і Коля Дзенісенка займаліся з будучымі баяністамі. На наступны дзень сюды ў калгас прыедуць яшчэ трое музыкантаў — Дзіна Пармонік, Валерый Колік і Толя Шахно, прыедуць, каб адкрыць людзям яшчэ адну старонку ў вялікай кнізе пазнання свету — свет музыкі.

З вярнім аўтобусам прыехала з Гродна інструктар раённага Дома культуры Аня Хачанкова. Яна прыехала, каб навучыць калгасных дзяўчат прыгожа танцаваць. І вось ужо ў зале для рэпетыцый чуецца гукі імклівай полечкі. Танцуюць дзяркі, танцуюць свінаркі, паляводы. Аж сцены дрыжаць ад іх дружных прытоптванняў. І хай за плячыма цэлы дзень напружанай працы, але што да таго Ані Гайса і Алене Стока. Зайграў баян — і стомленасці як не было, ногі самі ходзяць...

А на другім паверсе, праз зачыненыя вокны клуба далёка разносяцца гукі духавога аркестра. У ім іграюць трыццаць камбайнераў, трактарыстаў, кавалёў і аграномаў. І ў любую ўрачыстасць, калі лепшым з лепшых калгас уручае ўзнагароды, — свой аркестр іграе для іх туш.

А ўвечары, калі моладзь збіраецца патанцаваць, як добра кружыцца ў вальсе пад гукі свайго, калгаснага аркестра.

Галіна ВАСІЛЕЎСКАЯ

Ядзя іграе, а Ванда і Ліля чакаюць сваёй чаргі.

СВЕТЛЫ ШЛЯХ

Познім вечарам прыйшла дадому маладая цялятніца камсамолка Марыя Папок.

— Чаму так позна, дачушка? — спытала маці. — Можа што-небудзь на ферме здарылася?

— Так, мама, здарылася, — усмінулася дачка. — Я ж агітатар. Чытала жывёлаводам артыкул знатнай украінскай звеннявой, Героя Сацыялістычнай Працы Надзеі Рыгораўны Заглады. Паверце, так уважліва слухалі, асобныя месцы прасілі нават перачытваць. Пасля гаворка была вельмі шчырай...

Але хіба толькі ў гэты вечар Марыя так доўга забавілася на ферме? Маці магла б ужо і прывыкнуць. Ці ж першы раз дачка вяртаецца позна? Так амаль штодзённа. Раней за ўсіх жывёлаводаў прыходзіць на ферму і пазней за іншых пакідае яе. А прыйдзе дамоў, павячэрае, дапаможа маці ўправіцца з гаспадаркай і — за кнігі. Абкладзецца літаратурай аб перадавіках сельскай гаспадаркі, газетамі, чытае. Асабліва цікавыя думкі і факты запісвае акуратна ў бланкот. Марыя ж першы дарадчык у цялятніц і даярак. А для гэтага трэба самой шмат ведаць.

У жыцці, як вядома, усялякае бывае: поспехі і няўдачы, радасці і прыкрасці. Так і ў жыцці Марыі Сцяпанаўны Папок. Расла без бацькі — загінуў на фронце. У 1959 скончыла яна Бялёўскую сямігадовую школу, марыла далей вучыцца. Але не магла пакінуць хворую маці. І Марыя пайшла працаваць, стала цялятніцай у родным калгасе «ІІІ Інтэрнацыянал».

Не хочацца ўспамінаць той час. Фермы калгаса былі запушчаны, прадуктыўнасць — 660 кілаграмаў малака на карову. А мяса — па 11,5 цэнтнера на 100 гектараў ворыва. І зіма тая была цяжкай, кармоў нарыхтавалі мала.

У барацьбе з цяжкасцямі нараджаліся поспехі. Цялятніца дабілася значнага прыбаўлення ў вазе маладняку. Падзеж стаў рэдкай з'явай. За чатыры гады 200 цялят выпеставала.

Але, бадай, самы шчаслівы для Марыі Папок сёлетні 1962 год. Гэта ёй упершыню ў жыцці быў прысвечан у родным калгасе Дзень працоўнай славы за тое, што выгадала сёлета 48 цялят, не дапусціла падзяжу. Па 700 грамаў сутчнага прыбаўлення ў вазе атрымала. У гэты дзень цялятніцу ўзнагародзілі Ганаровай граматай Жыткіўскага райкома камсамолу і каштоўным падарункам.

Марыя — дэпутат Марахораўскага сельсавета, член камітэта камсамольскай арганізацыі калгаса. А нядаўна на бюро райкома партыі яе прынялі ў члены КПСС. Цяпер яна яшчэ і партый радавы.

А. КУПРАЦЭВІЧ,

сакратар Марахораўскага сельскага Савета Жыткіўскага раёна Гомельскай вобласці.

МАШЫНІСТКА ЯДЗЯ

Ул. МЕХАЎ

Мал. Ю. Пучынскага

А п а в я д а н н е

1

ШКОЛЬНЫ таварыш запрасіў журналіста Рабцэвіча на наваселле. З тым таварышам ядналі Рабцэвіча толькі ўспаміны дзяцінства. Яго цяперашніх сяброў Рабцэвіч раней ніколі не сустракаў. Таму не дзіўна, што за сталом яму было сумнавата. А калі за сталом сумнавата, злуеш і на сябе, і на гаспадара, і на гасцей.

Асабліва злаваў Рабцэвіч на жанчыну, што сядзела насупраць. Чамусьці яна палічыла сваім абавязкам весяліць Рабцэвіча. Не, у яе паводзінах не было ніякага заляцання. Проста яна прымала за абразу сабе і ўсёй астатняй застоліцы маўкліва сць Рабцэвіча, якая здавалася ёй ганарлівасцю.

— Непрыстойна, малады чалавек, — ушчувала жанчына. — Сядзіць, як на памінках. Прыйшлі на людзі, дык падтрымлівайце кампанію.

Рабцэвіч адказваў ёй ветлівай усмешкай, але каб хто ведаў, чаго яму гэтая ветлівасць каштавала!

А жанчына не адставала. Расчырванелая ад віна, яна глядзела на Рабцэвіча пабляклымі блакітнымі вачыма і настойліва прапаноўвала:

— Спяём?.. Падцягвайце, кавалер!

Рабцэвіч не паспяваў згледзіцца ці адмовіцца, як яна ўжо галасіла проста яму ў твар:

Была дэвчонка я беспечная,
От счастья глупая-я была-а...

Урэшце, Рабцэвіч прызнаў, што перабольшвае, называючы яе спевы галашэннем. Спявала жанчына ў звычайнай проста-народнай манеры, адкрытым, як кажуць вакалісты, голасам і, безумоўна, з пачуццём. Ды і ў вачах яе, калі прыгледзецца, можна было заўважыць сімпатычную іскрынку. Але хто ж прыглядаецца да чалавека, на якога злуе? Хіба толькі, каб знайсці з чаго пасмяяцца!

А тут надта пільна не трэба было і шукаць. Жанчына штохвіліны «выдавала». Гаспадар уключыў тэлевізар. Паказвалі нейкае сентыментальнае глупства. Жанчына ўзрадавана заківала:

— Мы хадзілі з Лідачкай на гэтую карціну. Такі перажывальны, скажу я вам, фільм!.. Лідачка — гэта дачка мая. Яна заўсёды ў кіно перажывае...

Потым дэманстравалі дзяцей. Рабцэвіч канчаткова занудзіўся. Ён не пераносіў, калі мамы прымушалі шасцігадовае дзяўчо ці хлапчанё мармытаць, спатыкаючыся, вершык або брынкаць для гасцей на піяніна. Але жанчына слухала і прыглядалася да ўсяго з цікавасцю. А потым уздыхнула і звярнулася да суседкі:

— Гэта вы свайго школьніка думаеце аддаваць у падоўжаную групу? Не? Я таксама. Там такая абыватальшчына!

— Абыватальшчына!

— А што ж!.. Дзяцей многа, а настаўніца старая. Калі тыя дзеці паядуць — калі не, калі пазаймаюцца — калі падурацца...

Рабцэвіч нават развесяліўся. Ужо загадзя ўяўляў, як будуць рагатаць сябры, калі ён раскажа пра «перажывальны фільм» і такое незвычайнае разуменне абыватальшчыны. Дзівіла яго толькі, што не рагатаў, не ўсміхаўся з гэтага ніхто за сталом. Няўжо ён трапіў у кампанію, начыста пазбаўленую пачуцця гумару? А большасць жа гасцей, як і гаспадар, выкладчыкі тэхнікума!

Рабцэвіч, грэшным чынам, нават пакпіў у думках з інтэлекту цяперашніх выкладчыкаў. Тым больш, што гаспадар, яго школьны таварыш, вельмі ж прыязна да жанчыны

ставіўся: сачыў, каб кілішак перад ёй не стаяў парожні, падтрымліваў баском яе песні, прымусяў узяць дадому дзецям цукерак і тарту. Ды і Рабцэвічу, калі развітваліся, сказаў:

— Ты ж, здаецца, сам не друкуеш сваю пісаніну? Дык прынось, калі будзе што, Ядзі. Някеспская машыністка. І робіць вельмі хутка.

Жанчына стаяла побач. Скажаць, што думаў, Рабцэвіч не мог. Бо думаў ён, што яму і аднае сустрэчы з Ядзям больш чым дастаткова. Таму ён невыразна прамармытаў:

— Ну, калі будзе што...

І для выгляду запісаў яе адрас.

2

Вядома, ён не спадзяваўся, што гэты адрас спатрэбіцца. Але здарылася так, што машыністка, якая заўсёды Рабцэвічу друкавала, паехала адпачываць, рукапіс трэба было здаваць тэрмінова, вось ён і прыпомніў рэкамендацыю таварыша.

У цесным, цёмнаватым пакойчыку, куды Рабцэвіч прыйшоў, пахла свежа вымытай падлогай. Гаспадыня ў акулярах і паркалёвым халаце сядзела ля акна за машынкай.

Убачыўшы Рабцэвіча, яна ўспляснула рукамі і завохкала:

— Божачка, а ў нас такі непарадак! Ліда, якая ты недалёкая! Казала ж табе не раскідваць абы-дзе свае стужкі. Паўлік, дай чалавеку куды сесці.

Падлетак гадоў чатырнаццаці-пятнаццаці, пачырваневы, злосна бліснуў блакітнымі, як у маці, вачыма на яе недарэчнае «недалёкая» і вызваліў ад падручнікаў старэнькае крэсла. Кучаравая сямігадовая Ліда, ні рысачкай не падобная з твару на маці, ахвотна адклала сшытак і скочыла з табурэткі — відаць, каб сабраць са стала і ложка капронавыя стужкі.

— Куды! — грозна спыніла яе маці. — Бач, узрадавалася! Спытай вось у дзядзі, як многа харошых дзеці займаюцца. Колькі вершыкаў ведаюць і песенак розных. А цябе, казляне гэткае, хоць вярхоўкай да кніжкі прывязвай!

Рабцэвічу зрабілася няёмка за пярэпах, што нарабіў ён сваім прыходам.

— Ды не турбуйцеся так, Ядвіга... даруйце, не ведаю, як вас па бацьку...

Жанчына махнула рукой:

— Навошта па бацьку! Нязвычная я. Кліцце, як усе, — Ядзяй.

Сярдзіты голас Паўліка паправіў маці:

— Міхайлаўна па бацьку! Ядвіга Міхайлаўна!

— Бачылі, — з усмешкай падміргнула Рабцэвічу жанчына. —

Гэта ж саромеецца маці!

З пачырванелымі вушамі Паўлік прабубнеў:

— Нічога не саромлюся — выходзяю...

І засоп над падручнікам. Жанчына ўздыхнула.

— Вы, мусіць, нешта прынеслі? Не проста ж у госці завіталі.

— Так, так, вядома, — Рабцэвіч узрадаваўся, што можна перайсці да справы. — Вось, Ядвіга Міхайлаўна, папрашу вас. Старонак трыццаць атрымаецца, не менш. Быў бы вам вельмі ўдзячны, калі б вы дні за два надрукавалі.

Жанчына пагартала рукапіс, засмяялася.

— Ну і почырк, скажу я вам! Не раўнуючы, як у нашага дырэктара!

Рабцэвіч сказаў, што спачувае, калі ёй часта даводзіцца сляпіцца над крывулькамі, падобнымі на ягонныя. Гаспадыня не дала рады, што адказаць, толькі ўсміхнулася:

— Ды ўжо ж...

Рукапіс быў інсцэніроўкай для радыё. Друкаваць яго трэба было трохі інакш, чым звычайны артыкул. Рабцэвіч сказаў пра гэта Ядзі. Пачаў тлумачыць, як павінен выглядаць машынапіс. Але яна не дала дагаварыць.

— Ды скемлю як-небудзь, не турбуйцеся. Дзякаваць богу, перадрукавала такіх пастановак процьму!..

Рабцэвіч сумеўся, сказаў, што не ведаў гэтага — яна ж працуе ў тэхнікуме, а не ў рэдакцыі і не на радыё.

— Муж у мяне на радыё працаваў, — сказала жанчына. І, памаўчаўшы, дадала: — Вярхоўскі. Чулі?

Зноў уздыхнуўшы, яна зірнула на партрэт на сцяне. Партрэт у безгустоўнай — бронза на кардоне — саматужнай рамцы. Цудоўны паясны партрэт маладога, артыстычнага выгляду мужчыны ў канцэртным фракі і з гальштукі бабачкай.

Рабцэвіч пазнаў яго адразу. Ды і хто б у горадзе яго не пазнаў. Нябожчык Вярхоўскі, апроч таго, што быў лепшым дыктарам мясцовага радыё, часта чытаў з эстрады. Вось такі ён выходзіў на сцэну. Выходзіў і чытаў Ясеніна, Блока, Маякоўскага, Багдановіча. Было ў яго манеры чытаць, ва ўсім яго абліччы нешта надзвычай трапяткое, уражлівае, вытанчанае. «Малады Фауст!» — пажартаваў нека ўніверсітэцкі прафесар Рабцэвіча, калі Вярхоўскі выступаў на студэнцкім вечары.

Але калі Вярхоўскі — Фауст, дык Ядзя — Маргарыта? Рабцэвіч ледзьве не засмяяўся, падумаўшы пра гэта. І наогул не мог уявіць іх разам — Вярхоўскага з яго арыстакратызмам, культурай, трапяткім шанаваннем Блока і Багдановіча і Ядзю з яе «перажывальным фільмам», «абыватальшчынай» у падоўжанай групе і «недалёкай» Лідай. Яны не пасавалі адно аднаму гэтак жа, як тая бранзаваная рамка не пасавала фотопартрэту Вярхоўскага. Што, калі, як іх злучыла? Вось ужо сапраўды, падумалася Рабцэвічу, тузін лапцяў д'ябал стаптаў, перш чым звёў!.. Але можна было прыгадаць хоць сотню падобных прымавак — і ўсё ж ні на крок не наблізіцца да разгадкі...

Ядзя, між тым, зноў вярнулася да свайго, прафесійнальнага. Тыцнуўшы пальцам у няроўныя палачкі, якія выводзіла ў шрытку Ліда, яна сказала:

— Таксама будзе почырк — гора машыністам!

І зноў — у каторы раз — уздыхнула:

— Матачкін почырк. А лепш бы — галава!

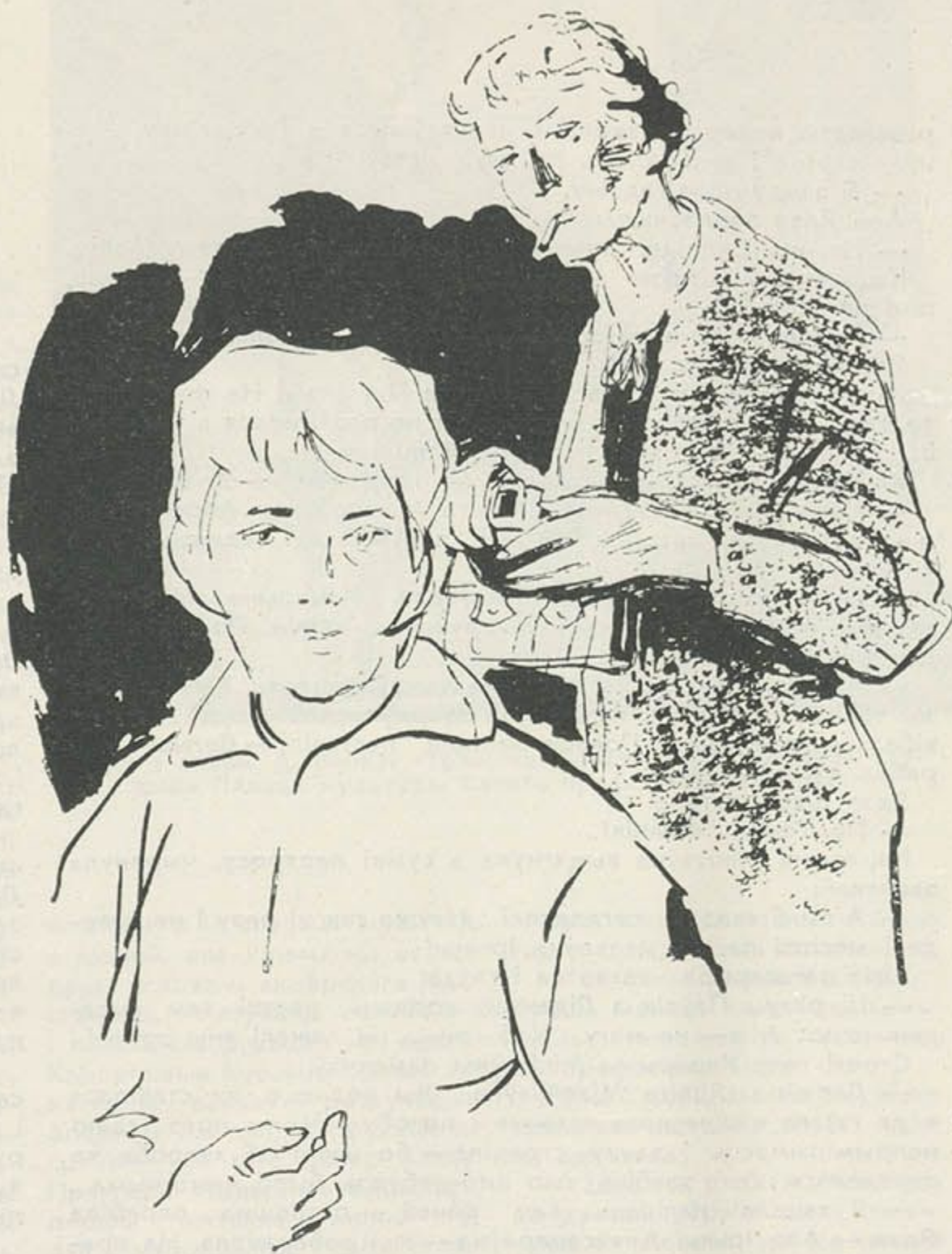
Рабцэвіч паціснуў няўзнак плячыма: гэта сваю галаву марыць Ядзя перадаць дачцы?

3

Рабцэвіч не ведаў, чым заваяваў так хутка Ядзіна давер'е. Можна сваёй маўклівацю, якая так не спадабалася ёй на нава-селлі — маўклівы чалавек не панясе пачутае, як сарока на хвасце, па ўсім свеце. А можна праз нейкія адносіны яго з былымі калегамі Вярхоўскага. Калі Рабцэвіч прыйшоў па інсцэніроўку, Ядзя доўга распытвала, ці начальнікам яшчэ на радыё Сямён Іванавіч («Я яму аднойчы друкавала. Круглы, ясны такі почырк, чытаць любата!..»), ці ёсць там яшчэ бухгалтар Іван Вікенцевіч, рэдактар Шпілеўская і мантажніца Фіра.

Але чым гэта ні тлумачылася, убачыўшы Рабцэвіча ў дзвярах свайго пакойчыка трэці раз, Ядзя ўжо сустрэла яго як даўняга прыяцеля. Ні Паўліка, ні Ліды дома не было. На стале былі раскіданы фатаграфіі.

— Гэта прачытала я ля базара на будцы аб'яву, — сказала Ядзя. — Пераздываем, пішуць, і павялічваем карткі. Дай,

думаю, і я паспрабую аднесці маленечкую картку, што з партызан у нас з Вярхоўскім засталася. Старэнькая, але мы з ім добра відны. Можна, думаю, што і атрымаецца... Рубля ўзялі. Але зрабілі нішто, праўда? І многа — ажно шэсць штук.

У хвацкім чубатым хлопцу з медалем на грудзях і кабурой пісталета на поясе сапраўды няцяжка было пазнаць Вярхоўскага. Але рэжце Рабцэвіча на кавалкі, паліце яго на агні, садзіце на кол — усё адно не зможа пагадзіцца, што дзяўчына, якую хват-партызан абдымае за плечы, — гэта і ёсць маладая Ядзя. Далібог, купрынская Алеся — толькі ў сучаснай пілотцы з партызанскай стужкай.

— Ды вы тут проста як бярозка светлавокая! — сказаў Рабцэвіч.

Задаволеная жанчына пачырванела:

— Ужо і скажаце!..

І, уздыхнуўшы, дадала:

— Ён мяне не бярозкай тады называў — светлячком... Ляжыць у нашай хаце, паварушыцца не можа — не пашанцавала яму: як скідалі іх групу на парашутах, дык абедзве нагі паламаў — ляжыць прыгожы такі, тонкі, пасвіствае і вачыма адно зірк-зірк. А мяне як убачыць, адразу і заўсміхаецца: хадзі, кажа, сюды, светлячок, пасядзі са мной. А я баялася яго спачатку — ленинградзец, студэнт, на артыста вучыўся, маці настаўніца — а я хто?.. Толькі хіба ж такога можна не пакахаць! На бяду, а ўсё роўна пакахаеш.

Яна сказала гэта і сама адчула неадпаведнасць паміж выглядам сваім і словамі, якія гаварыла.

— Чаго гэта я нюнi распусціла! Вы ўжо даруйце, калі ласка. Баба — яна баба і ёсць... Прынеслі што-небудзь зноў?

Рабцэвіч раскажаў, што раніцай ад'язджае ў камандзіроўку, а да таго павінен аднесці папраўкі да інсцэніроўкі, бо рэдактар і рэжысёр зрабілі сякія-такія заўвагі. Частка паправак у яго гатова, а частку ён думаў, з Ядзінага дазволу, зрабіць тут, у яе, пакуль яна надрукуе гатовыя.

— То чаго ж мы бавім час! — успапілася Ядзя. — Сядайце за стол, а я адразу і пачну.

Але ім не ўдалося папрацаваць бесперашкодна. З калідора жаночы голас запытаў:

— Можна?

Рабцэвіч заўважыў, што Ядзя неяк змянілася ў твары — на шчоках яе выступілі чырвоныя плямы.

— Калі ласка! Заходзьце, Кацярына Мікітаўна!

Высокая і худая пажылая жанчына з пафарбаванымі ў модны

рыжаваты колер кудзеркамі, павітаўшыся з Рабцэвічам, зірнула строга і запытальна. Рабцэвіч устаў:

— Я зайду праз гадзіну.

Але Ядзя запярэчыла:

— Не, не. Сядзіце, працуйце. Вы нам не перашкодзіце.

Кацярына Мікітаўна адмовілася здымаць паліто — сказала, што на хвілінку.

— Поезд у мяне неўзабаве. Развітацца зайшла.

Ядзя ўспляснула рукамі.

— А Лідачка, як на тое, пайшла з Паўлікам! На футбол ён яе ўзяў. Вось шкадаваць будзе, што не развіталася з бабуляй! Вы ж казалі — да нядзелі тут пагосціце.

Кацярына Мікітаўна адказала, не глядзячы на Ядзю:

— Невясёлае гасцяванне, Ядвіга Міхайлаўна. Апроч таго, я спадзявалася, што вы ўсё-такі падумаеце і аддасце мне ўнучку...

Ядзін твар пасуравеў, яна маўчала. Кацярына Мікітаўна таксама маўчала некалькі напружаных хвілін. Потым перадыхнула.

— Але паколькі вы катэгарычна адмаўляецеся... Каб не былі вы такім чалавекам, як ёсць, я звярнулася б у суд. А так — хіба я маю права!.. Помнік раніцай паставілі — больш мне рабіць тут няма чаго.

Ядзя ціха спытала:

— Прыгожы... помнік?..

Кацярына Мікітаўна выцягнула з сумкі папяросу, чыркнула запалкай:

— А вы б схадзілі паглядзець!.. Няўжо так ні разу і не наведалі могілкі пасля пахавання Ірыны?

Ядзя загаварыла неахвотна і глуха:

— Ні разу... Паўлік з Лідачкай ходзяць, кветкі там высаджваюць... А я — не магу... Каб хоць... не ляжалі яны побач!..

Строгі твар Кацярыны Мікітаўны памякчэў.

— Даруйце, Ядвіга Міхайлаўна... Вы ведаеце, як ставілася я да гэтага няшчаснага кахання і шлюбу... Можна праз сваю непрымірымасць і дачку страціла — бо нават аб хваробе яе даведалася, калі зрабіць ужо што-небудзь было немагчыма...

— Я хацела напісаць вам раней, — паспешна перабіла Ядзя. — Але Ірына Аляксандраўна — яна забараняла. На прамілы бог прасіла не пісаць, што ў бальніцу палажылі... Гордая была вельмі... Прыгожая і гордая. Усё не хацела ад мяне перадачы прымаць, пакуль не здагадалася я перасылаць нібыта ад таварышаў з работы... Толькі потым ужо, як Лідачку я з дачы — яна з дзіцячым садам там была — да сябе забрала, толькі тады ўжо Ірына Аляксандраўна... Ну, ды чаго старое ўспамінаць!..

— Дык вось я і хачу сказаць, — працягвала Кацярына Мікітаўна. — Я і раней асуджала Ірыну за тое, што яна зрабіла, але каб я ведала, што вы за чалавек, я... я...

Яна не закончыла і пачала таропка шукаць у сумцы хусцінку.

Ядзя спагадліва на яе паглядзела і паўтарыла, уздыхнуўшы:

— Чаго ўжо старое ўспамінаць... Кахала яна вельмі... Не паглядзела, што з сям'ёй, што з хзоры... Вось і згарэла ля яго, — яна яшчэ раз уздыхнула. — Ды і ён — ён яе таксама кахаў...

Здагадка заварушылася ў галаве Рабцэвіча. Але не верачы сам сабе, ён асцярожна спытаў, калі Ядзя, праводзіўшы гасцю, увайшла ў пакой:

— Гэта... гэта ваша свякруха? Маці Вярхоўскага?

— Маці яго другой жонкі. Бабуля Лідачка, — проста адказала Ядзя. — Ну, у вас гатова? Ёсць што друкаваць далей?

4

Усхваляваны і зацікаўлены Рабцэвіч у той жа вечар завітаў да таварыша, на кватэры якога пазнаёміўся з Ядзям. Яны сядзелі да позняга вечара, і таварыш — ён ведаў Ядзю даўно — расказаў Рабцэвічу гэтую гісторыю падрабязна. Расказаў, як пакутаваў Вярхоўскі, калі адчуў, што не можа больш заставацца з Ядзям. Расказаў, як мужна прыняла гэтую вестку Ядзя — не папракнула Вярхоўскага нават словам, толькі прасіла сябе берагчы, бо ён быў ужо хворы. Да канца жыцця Вярхоўскаму так і не давала спакою гэтая мужнасць, спагада і чуласць пакінутай жонкі... Расказаў таварыш, з якой сардэчнасцю і спачуваннем адносілася Ядзя да маці Лідачкай, калі яна цяжка захварэла.

Рабцэвіч падумаў, што за найглыбейшае і агромністае пачуццё хаваць трэба ў сэрцы, каб вось так, як Ядзя, зразумець пачуцці іншага. Падумаў аб тым, якую прыгожую трэба мець душу.

Ён успомніў, як пасмейваўся з Ядзі і яе сяброў тады, на наваселлі, і адчуў, што шчокі яго залівае чырвань.

ДРУГОЕ

МНОГІЯ з дзяцінства песцяць мару аб тэатральнай кар'еры, аб славе артыста-прафесіянала. Дзіна таксама марыла стаць актрысай. Відавочна, таму яна з другога класа пачала ўдзельнічаць у харэаграфічным гуртку Мінскага палаца піянераў. Закончыўшы дзесяцігодку, дзяўчына вырашыла паспрабаваць шчасця — падала дакументы ў тэатральны інстытут. Экзаменацыйная камісія не выявіла ў паступаючай акцёрскіх задаткаў і здольнасцей. Давялося забраць назад дакументы і паступіць у інстытут народнай гаспадаркі.

З першых дзён вучобы ў інстытуце народнай гаспадаркі Дзіна паміж заняткамі вельмі захаплялася мастацкай гімнастыкай (усё ж нешта блізкае да любімага балета!). І пазней нават дабілася другога разраду па гэтай віду спорту.

У інстытуце арганізоўваўся самадзейны харавы калектыў, і малады хормайстар А. Дзмітрый стараўся падбраць для яго як мага больш здольных людзей.

— Давай, Дзіна, паспрабуем — можа і нас возьмуць у хор, — прапанавалі некалькі сяброўкі.

— Ды што вы, дзяўчаткі, пакайцеся, — спалохалася Дзіна. — Я ніколі ў жыцці не спявала ў хоры, у мяне, напэўна, і голасу няма...

Аднак аднакурсніцы ўсё-такі ўгаварылі пайсці праслухацца. І нечакана хормайстар выявіў у Д. Угоднікавай даволі пры-

ёмнае, мяккага тэмбру, высокае сапрана і тонкі музычны слых.

— Будзеш спяваць у першых галасах... — сказаў ён.

Так будучы таваразнаўца трапіла ў інстытуцкі хор, а калі ў 1956 годзе адкрыўся Мінскі палац прафсаюзаў — у харавую капэлу. Пазней яна стала наведваць арганізаваны пры палацы вакальны гурток, які вяла Ларыса Міхайлаўна Ільюковіч. Тут яна ўпершыню даведалася ад свайго педагога, як трэба раўнамерна браць дыханне, правільна пець, як трэба будаваць музычную фразу ў рамансе або ў опернай арыі. Заняткі ў вакальным гуртку, калектыўныя спеўкі, выступленні на аматарскай сцэне канчаткова захапілі самадзейную артыстку, яна ўжо і дня не магла пражыць без музыкі, без спеваў.

Пасляхова закончыўшы інстытут, Дзіна Угоднікава пайшла працаваць таваразнаўцам у Мінскі ўнівермаг, але працягвала па-ранейшаму ўсё вольны час аддаваць аматарскаму мастацтву. Здавалася б, што трэба яшчэ чалавеку: мае вышэйшую адукацыю, добра ўладкаваны па службе, навошта яму яшчэ нейкая там самадзейнасць? Але ж для Угоднікавай удзел у самадзейнасці — гэта не пустая забава, гэта другое прызначэнне ў жыцці. Нездарма, адчуваючы ў душы адказнасць за кожнае публічнае выступленне на аматарскай сцэне, малады таваразнаўца паступіла на вячэрняе аддзяленне музычнага вучылішча.

СПАЧУВАННЕ, АЛЕ НЕ ТОЛЬКІ...

Адказ на пісьмо В. С. Геросавай

БЫВАЮЦЬ пісьмы ў рэдакцыю, якія можна параўнаць толькі з сігналам СОС. Бываюць такія пісьмы, што калі прыходзяць яны з вячэрняй поштай, дык ужо не пойдзеш спакойна дадому. Ледзь дачакаешся раніцы, каб штосьці зрабіць для чалавека, які так тэрмінова, так трывожна клікаў на дапамогу... Такім было і ваша пісьмо, Валянціна Сяргееўна, асабліва яго апошнія радкі. Памятаеце, вы напісалі ніжэй свайго подпісу, нават ніжэй адраса: «Прашу толькі не адкладваць. Бо хто-небудзь з нас будзе ахвярай другога»... Здаецца, рукой вашай у гэты момант вадзіла сама распач.

І, ведаеце, вы здолелі настолькі кранаюча апісаць сваё становішча, настолькі моцна падабралі словы, што нават цяпер, калі я пазнаёмілася з вамі, калі многае паўстала ў іншым святле, нават цяпер ваша пісьмо выклікае спачуванне. Спачуванне, але не толькі...

Апошнія радкі вашага пісьма прыведзены ўжо. Цяпер дазвольце прывесці першыя: «Я згубіла ўсялякую веру ў тое, што ў нашай краіне вельмі чулыя, спагадлівыя людзі...» Вось так напісалі вы. І, магчыма, больш, чым што-небудзь

Ліры
Д. Уг
столькі
колькі
цеплы
насцю
Калі
мадзей
ларуск
мянякі
янскую

Сёння
тыю В
та» сп
Угодні
інжыне

іншае
астатн
ральн
дзе га
ні хві
нага,
адзін

Вы
пакіну
Ды ш
нам. І
карку
зывае
на вас

І во
з адзі
дачку
трэбі

Мно
ваша
з тры
ні ў п
вала.
басць.
Адны
бруку

Яш
двойч
і ў Ва

ПРЫЗВАННЕ

у, висо-
музычны
першых

разнаўца
ор, а калі
ся Мінскі
харавую
стала на-
пры па-
які вяла
льюковіч.

ведэлася
як трэба
дыханне,
оба буда-
ў раман-
і. Заняткі
калектыў-
ні на ама-
ова заха-
артыстку,
гла пра-
з спеваў.
шы інсты-
а пайшла
ўцам у
працяг-
есь воль-
атарскаму
б, што
мае вы-
добра
навошта
самадзей-
однікавай
йнасці —
гэта дру-
іцці. Не-
душы ад-
публічнае
скай сцэ-
аўца па-
аддзялен-
шча.

Сёння на сцэне аматары. Пар-
тыю Віялеты ў оперы «Травіа-
та» спявае таваразнаўца Дзіна
Угоднікава, Жоржа Жэрмона —
інжынер-канструктар Барыс Па-
лякоў.

іншае, менавіта гэтыя радкі прымусілі адкласці ўбок усе астатнія службовыя справы, таксама тэрміновыя, і літаральна ледзь не ў той жа дзень выехаць да вас. Письмо, дзе гаворыцца, што чалавек згубіў веру ў людзей, ні дня, ні хвіліны чакаць не можа. Бо няма нічога больш страшнага, чым страціць гэтую веру, чым застацца адзін на адзін з бядою.

Вы так і ўяўляліся мне — адзінокай жанчынай, якую пакінулі ўсе, ад якой адварнулася нават уласная дачка. Ды што адварнулася! Здзекуецца самым бессаромным чынам. Гэта ж трэба, дваццацігадовая дзяўчына сядзіць на карку маці, нідзе не працуе ды яшчэ, як вы напісалі, абзывае вас непрыстойнымі словамі і асмельваецца падняць на вас руку.

І вось я прыехала да вас у Рудзенск. Прыехала толькі з адзінаю мэтай, каб памагчы вам, каб прысароміць вашу дачку, аддаць яе ўчынікі на суд грамадскасці. А калі спатрэбіцца, то і заклікаць для яе ўтаймавання міліцыю.

Многае, аб чым вы пісалі, — праўда. На самай справе ваша дачка паводзіць сябе непрыстойна. І сапраўды, амаль з трынаццаці гадоў яе характар нікому нічога не прыносіў ні ў школе, дзе яна вучылася, ні ў калектывах, дзе працавала, акрамя турбот. З адной работы яе звольнілі за грубасць, на другой таксама здарылася нешта непрыемнае. Адным словам, яна спацыруе па жыцці, як па дрэнным бруку: дзе нагу абаб'е, дзе абцас зломіць.

Яшчэ васемнаццацігадовай ваша дачка паспела ўжо двойчы выйсці замуж. І ў Карэлію па вярбоўцы з'ездзіла, і ў Варкуце пабывала, і назад вярнулася — нідзе не «пры-

вітанне» або раманс Антаніды з оперы Глінкі «Іван Сусанін» у суправаджэнні сімфанічнага аркестра, увесць, як зачараваны, аддаешся ва ўладу музычных вобразаў. Яны, як жывыя, паўстаюць перад вамі, хваляюць, засмучаюць, радуць, але ніколі не пакідаюць халодным і раўнадушным.

Аднак усё, што мне даводзілася чуць у яе выкананні разам з харавой капэлай палаца або ў асобных самастойных выступленнях, было як бы подступам для ўзяцця найбольш цяжкай вышыні — вяршыні музычнага мастацтва — опернага. Дзіна сёлета выступіла на аматарскай сцэне ў галоўнай ролі ў адной з лепшых класічных опер — «Травіаце» Вердзі. Вядома, гэта адбылося не адразу, не раптам, гэтаму папярэднічала вялікая падрыхтоўчая работа. І яна дала свой плён.

Два гады назад вядомы майстар беларускага опернага мастацтва народны артыст рэспублікі Мікалай Мікалаевіч Сярдобаў стварыў пры Палацы прафсаюзаў оперную студию, куды ўвайшла група спевакоў-аматараў з дваццаці чалавек. Тут сустрэліся таваразнаўца Д. Угоднікава, інжынер Б. Палякоў, старшы бухгалтар Т. Бялецкая, наладчык А. Пракапенка, слесар В. Чыхматаў, урач М. Затонец, электрык Д. Марозаў, слесар Б. Гурвіч і іншыя. Многа давалося працаваць Мікалаю Мікалаевічу і канцэртмайстру Я. Марозавай са сваімі выхаванцамі, многа трэба было аддаць часу і сіл, каб не толькі навучыць

Сцэна з оперы Д. Вердзі «Травіа», пастаўленай опернай студыяй Палаца культуры Савета прафсаюзаў Беларусі.

Фота Ул. Крука.

кожнага з іх спяваць музычна, з душой, але і памагчы авалодаць асновамі акцёрскага майстэрства, навучыць свабодна і пластычна рухацца на сцэне. Карпатлівыя індывідуальныя заняткі па вакалу і развучванні оперных партый, рэпетыцыі на сцэне — усё гэта цяпер ззаду. Прэм'ера «Травіаты» адбылася, першы спектакль опернай студыі абнародаваны. І самы большы поспех у ім прыпаў на долю Дзіны Угоднікавай — выканальцы партыі Віялеты.

Самадзейная артыстка натхнёна і музычна выконвае кожную арыю, яна жыве жыццём сваёй гераіні: палымяна кахае і цяжка пакутуе. Пачуццё меры ні на хвіліну не здраджвае спявачцы, якая ўвесь час трымаецца на сцэне натуральна і проста, без пазіравання.

Неяк пасля спектакля я запытаў у самадзейнай артысткі:

— Ці не збіраецеся вы ў будучым мяняць сваю спецыяльнасць і пераходзіць працаваць на прафесійную сцэну?

Дзіна Угоднікава вельмі збянтэжылася ад такіх слоў і сціпла адказала:

— Што вы, я аб гэтым пакуль не думаю. Трэба яшчэ закончыць вучылішча, ды да таго ж хіба ўжо так дрэнна сумяшчаць сваю асноўную работу з удзелам у самадзейнасці?

І я не мог не пагадзіцца з ёю. На самай справе ў наш час, нават не будучы артыстам-прафесіяналам, можна выступіць перад самым шырочкім гледачом і радаваць яго сваім талентам.

Георгій ЗАГАРОДНІ

жылася». Потым «звязалася», як вы кажаце, з чалавекам, у якога ёсць жонка, дзеці.

Але больш за ўсё абуралі яе адносіны да вас, сапраўды грубыя, нават проста хамскія. Я сама маці і ведаю, што няма на свеце нічога больш балючага, чым знявага з вуснаў дачкі ці сына, што няма злачынства больш цяжкага, чым замахаў рукі на таго, каму абавязан ты жыццём. Вы чулі, я гэтак і гаварыла вашай дачцы Галі. Але з вамі сёння ў нас размова пойдзе крышчу іншая. І не здзіўляйцеся, што пойдзе яна не на старонках маладзёжнай газеты, куды вы адрасавалі сваё пісьмо. Ёсць рэчы, аб якіх ведаць больш карысна бацькам, чым дзецям.

Многія з нас, бацькоў, глыбока перакананы ў тым, што дзеці, па неаспрэчным законе прыроды, па такім жа інстынкце, як любяць іх саміх бацькі, абавязаны адказваць тым жа. Такія пачуцці дзяцей уяўляюцца нам гарантваным вэксалем, бяспройгрышнай аблігацыяй.

Але ў вашым жыцці, Валянціна Сяргееўна, здарылася нешта зусім іншае. Гарантаваны вэксаль, на які вы падзейна разлічвалі, аказаўся пустым аркушам паперы і, нарэшце, — тым самым пісьмом у рэдакцыю, у якім вы ледзь не істэрычна закліналі: «Ратуйце хутчэй, бо адна з нас стане ахвярай другой». І яшчэ ён аказаўся той маленькай паштоўкай, якую замест прывітання даслаў вам у дзень 8-га сакавіка ваш сын. Не паварочваецца язык, каб паўтарыць змест гэтай паштоўкі. Там не было слова «мама», не было нават вашага імя. Там не было нічога, акрамя непрыстойнай лаянкі ў ваш адрас і пагрозы: «Калі не вышлеш грошы, то...»

Мяне вельмі здзівіла, як спакойна самі вы расказвалі аб гэтым. Мабыць, сэрца жанчыны закам'янела ад крыўды, і яна ўжо ні на што не здольная рэагаваць—падумалася ў той момант. Але, дарэчы, не толькі гэта здзівіла ў вашым доме. З першай хвіліны знаёмства з вамі, аўтарам трывожнага пісьма, я не пераставала задаваць сабе пытанні адно за другім. І вось першае. Ваша пісьмо напісана добрай літаратурнай мовай, без ніводнай памылкі. Можна было меркаваць, што аўтар яго мае спецыяльную адукацыю, многа чытае. Пісьмо магло быць напісана і настаўніцай, і аграномам, і рахунковым работнікам. Але вы аказаліся падсобнай рабочай. Не падумайце, што я хачу зняважыць вашу чалавечую вартасць ці сказаць, што падсобныя рабочыя менш заслужаваюць павагі, чым, напрыклад, настаўніца.

Але ж вы, Валянціна Сяргееўна, сапраўды маеце спецыяльную адукацыю, калісьці нават працавалі галоўным бухгалтарам на адным з прадпрыемстваў. І цяпер, у такім узросце, страціць сваю кваліфікацыю, пачынаць па сутнасці жыццё спачатку—не, у гэтым, падумалася, тоіцца якаясьці загадка. А можа і разгадка?..

Што ж здарылася ў вашай сям'і? Як жа вашай дачцы і вашаму сыну, гэтым падсвядомым рэвізорам вашага жыцця, даводзілася захоўваць беззаганным высокі святы вобраз маці?

...Хто пераблытаў вашы сцэжкі ў жыцці, Валянціна Сяргееўна? Лёс? Не, ён тут ні пры чым. У вас не здарылася ніякага фатальнага няшчасця. Не было нават нічога такога, што можна было б назваць адзінай непаўторнай памылкай. Людзі? Хіба ж яны вінаватыя ў тым, што ўсё сваё жыццё вы траплялі ў нейкія забытаныя сітуацыі, што ўсё сваё жыццё ператварылі ў суцэльную чараду памылак і блытаніны.

Памылкі гэтыя пачаліся амаль з першых крокаў вашага самастойнага жыцця. Памятаеце, вы расказвалі, што муж паехаў з дому, калі сыну не было яшчэ паўтара года. Але калі ўдалечыні ён пачаў адчуваць цяжар адзіночкі і паклікаў вас да сябе—вы ўжо тады цвёрда ведалі, што з гэтым чалавекам жыццё не пабудуеш,—вы ўсё ж пакінулі маленькага сына і паехалі, бо так было больш зручна для вас. Там, на Далёкім Усходзе, вас судзілі за нейкія падрабленыя фінансавыя дакументы. У той час, калі вы адбывалі пакаранне, у вас з'явілася другая сям'я. Тады вы не маглі ўзяць сына да сябе. Але вось тэрмін адбыты. Вы ведаеце, што хлопчык трапіў у чужыя і не вельмі добрыя рукі, але забіраць яго не спяшаецца, бо і на гэты раз так зручней для вас. Але менавіта тады, Валянціна Сяргееўна, вы ўпершыню і страцілі свайго сына. У вас была яшчэ адна магчымасць вырваць сына з дрэннага асяроддзя. Гэта тады, калі вы з другой сям'ёй вярталіся на радзіму свайго другога мужа. Сыну вашаму ў той час было 12 год, і калі б вы яго ўзялі ў сваю сям'ю, з яго можна было б зрабіць яшчэ чалавека.

Але вы ведалі, што калі забярэце Алега да сябе, то страціце права на частку дома, дзе жыў з апекунамі сын. І вы пабаяліся страціць гэта права і пакінулі хлопчыка працягваць жыццё сярод дрэнных людзей. І вось вынік—гэта агідная паштоўка. Так, Валянціна Сяргееўна, вы зусім страцілі свайго сына. А дачкі? Што бачылі яны за ўсе гэтыя гады, што пражылі з вамі? Вясёлыя кампаніі, заўсёдня лаянкі, непатрабавальнасць да сябе і такую ж непатрабавальнасць да іх. Ці ж не так?

Памятаеце, вы самі пісалі, што ў 18 год ваша Галя ўжо двойчы выходзіла замуж. «Але гэта былі такія шлюбы, ад якіх застаюцца маці-адзіночкі і асірацелыя дзеці». Ці спынілі вы хоць раз дачку, ці спрабавалі штосьці растлумачыць? Не. Вы толькі спакойна назіралі. «Хацелася, каб дачка ўладкавала жыццё, а раптам натрапіцца добры чалавек»—так расказвалі вы самі аб гэтым. Не запытэставалі вы і тады, калі аднойчы Галя прывяла ў дом незнаёмага юнака і назвала яго «мужам». «Няхай застанецца, — падумалі вы, — а можа гэта шчасце Галі?». А «муж» пажыў два дні і... знік. Суседзі заўважалі за Галей нядобрае і гаварылі вам, але гэтым яны закраналі ваша самалюбства, і вы не прыслухоўваліся да іх парад, а працягвалі спакойна «не заўважаць» дрэнных ўчынкаў дачкі. І толькі тады, калі самі зразумелі, што трэба ратаваць дачку, інакш яна зусім загіне, толькі тады пачалі біць трывогу, шукаць падтрымку і спачуванне ў людзей.

А старэйшая дачка Ліля? Кінула вучобу ў 10 класе, і вы спакойна дазволілі ёй гэта. Захацела паехаць дзяўчына ў Варкуту, не па камсамольскай пунцёўцы, а проста так—шукаць там шчасця. Вы і гэта дазволілі, абы вам было спакойна. Вы самі расказвалі аб тым, што і Ліля ледзь была не трапіла там у бяду, і толькі дзякуючы таму, што сустрэла на сваім шляху добрых, чужых людзей, яна сапраўды знайшла там шчасце. А гэта ж ваша «памылка» магла абысціся дачцы вельмі дорага.

А вось яшчэ. Ужо тут, у Рудзенску, пасля ўсяго перажытага вы зноў забыталіся ў непрыгожых справах разам з галоўным бухгалтарам сельпо. І зноў вас звольнілі з работы як чалавека, якому нельга давяраць. І так амаль праз усе жыццё, калі прасачыць вашу біяграфію, за адной «памылкай» ішла другая.

Вось так ішло ваша жыццё год за годам. А вочы вашага сына і вашай дачкі ледзь не ўвесь час сачылі за вамі, шукалі, за што можна любіць маці, ганарыцца ёю. Шукалі і... не знаходзілі.

І цяпер, калі ў адказ на ўсе мае папрокі Галя з надрывам крыкнула: «А што я бачыла добрага ад маці? Заўсёды прыходзіла выпіўшая, ні з таго, ні з сяго пачынала лаяцца, біцца...» Пагадзіцеся, што ў гэтых словах ёсць немалая доля праўды.

Алена КАРМАЛІТАВА

ЧАЛАВЕКА ТРЭБА ПАВАЖАЦЬ

Д АРАГАЯ рэдакцыя! Хачу падзякаваць усім незнаёмым маім сяброўкам, якія прыслалі мне цёплыя пісьмы пасля апублікавання ў вашым часопісе № 12 за 1961 год майго расказу аб нашай сям'і. Многія пытаюць у мяне, адкуль я бяру сілы, каб пераносіць цяжкасці?

Калі мне бывае цяжка, я ўспамінаю пра тых жанчын, якім яшчэ цяжэй, чым мне. Хто яны? Гэта тыя, што засталіся пасля вайны ўдовамі, што, пераадолеўшы вялікія нягоды, выгадалі і выхавалі сваіх дзяцей.

У нашай сям'і вельмі шмат сяброў. Яны не героі, а звычайныя людзі. Вось, напрыклад, Аркадзь Сакур, слесар Парыцкага будаўніча-монтажнага ўпраўлення. Ён вельмі добры работнік, майстар з залатымі рукамі і цудоўны чалавек. Мяркуйце самі: Аркадзь ведаў, што мы даўно не ба-

чыліся з маці, і вырашыў дапамагчы нам сустрэцца з ёю. Напярэдадні свята ён не толькі старанна адрамантаваў маторную каласку мужа, але і павялічыў яе магутнасць за кошт глушыцеля. Аркадзь быў не адзін. Яму памагалі токар «Сельгастэхнікі» Сяргей Лёгкі, рабочы Міхail Мітраховіч, вучань Валодзя Лаўрыновіч. Гэтыя людзі ведалі, што мотакаляска служыць мужу ўжо тры гады і што аўтарамонтны завод зробіць капітальны рамонт за кошт дзяржавы. Але яны адрамантавалі каласку самі, і зрабілі гэта добра. Сябры нас праводзілі ў Добруш, да маці. Дома засталася старэйшая дачка з сяброўкамі ды суседзямі, малодшых—узятлі з сабой.

Праехалі кіламетраў 200. І вось уперадзе паказаўся вячэрні Гомель. А на ўскраіне горада, на мосце

праз Сож, здарылася непрадбачанае: скончыўся бензін. Да Добруша засталося 20 км, трох літраў бензіну не хапіла, нават і таго менш. Прыйшлося прасіць праязджаючых шафёраў, каб вылучылі. Спачатку «галасавала» сама, потым спыняць машыны дапамагаў адзін прахожы, але беспаспяхова: у адных бензіну было мала, у другіх дарога далёкая, у трэціх нельга было дастаць гаручае з бака. Мы ж пачалі цяпець бедства: матор у нашай машыне астыў, вецер ад Сожа ўзмацніўся—дзеці пачалі дрыжэць ад холаду.

У гадзіну ночы спыніла машыну. Узрадавалася: міліцыя! Прашу памагчы інваліду, які сам не можа вылезці з кабіны і дзеці яго мерзнуць.

— А вы хто яму?—пытаюць.

— Жонка.

— Ён тут з вечара стаіць. П'яны, напэўна, няхай праспіцца! А бензіну ў нас няма: машына дзяжурная, усю ноч трэба тут ездзіць.

Хацела спытаць у гэтых людзей:

«А чого ездзіць і дзеля чого дзяжурьць, як не дзеля людзей?» Але машына важна і павольна пайшла далей. Толькі нумар яе запісала: 03-03 ГСБ. Я не знаю чыноў таго, хто дзяжурьць у службовай машыне 03-03 ГСБ, але хачу напамінь яму, што інваліды крывёю заваявалі права на жыццё і бяздушна адносіцца да іх — злачынства.

Марыя МІГАЙ,
прыбіральшчыца Парыцкай
гарадской бібліятэкі.

Светлагорскі раён.

АД РЭДАКЦЫІ

Ужо тады, калі пісьмо Марыі Мігай было падрыхтавана да друку і чакала чарговага нумара часопіса, прыйшло другое пісьмо — ад яе ж. Вось што расказвае ў ім Марыя Іосіфаўна пра людзей харошых, якіх так многа навокал. Няхай працягваюць і гэта пісьмо Марыі Мігай і той з чэрствай душой «дзяжурны», што не памог інваліду, і тыя шафёры, якія не знайшлі спосабу памагчы сям'і дабрацца да Добруша. Няхай працягваюць яны гэтыя пісьмы і падумаюць добра. Магчыма цяпер яны зразумеюць, якімі бяздушнымі былі тады. І няхай ніколі больш не дапусцяць яны падобнага.

Вось гэта другое пісьмо Марыі Іосіфаўны Мігай.

«Тады, на мосце праз Сож, на холадзе наша Надзея прастудзілася. Кашляла, страціла апетыт. Твар дзяўчыны зрабіўся шэрым. Калі яе павезлі на рэнтген у Светлагорск, аказалася, што ў яе — пацяжнненне лёгкіх. Мы спалохаліся і разгубіліся.

І зноў на дапамогу нам прыйшлі людзі. Выключныя клопаты і ўвагу праявілі да нашай дачкі ўрачы Бабруйскага дзіцячага супрацьтуберкулёзнага дыспансера. Мы туды вазілі Надзею на сваёй мотакалясцы шмат разоў. Аказалі нам і матэрыяльную дапамогу ў родным горадзе — і мясцом бібліятэкі і райсабес. А як клапаціліся аб харчаванні Надзеі нашы сябры! Ведаюць жа яны, што матэрыяльна мы жывём не вельмі добра: і мёд, і фрукты, і масла, і сала для дачкі прыносілі. Шафёры Георгій Гушча і Алег Ждановіч дастаўлялі нам з Светлагорска свежае сметанковае масла. Туды ж дзеля нашай дачкі ездзіў на сваёй мотакалясцы інвалід Айчынай вайны І групы Міхаіл Піліпавіч Лаўрыновіч. Камуніст Уладзімір Іванавіч Квандзель клапаціўся аб тым, каб заўсёды ў нас была свежая рыба.

Вось вам і чужыя людзі. Не, не чужыя яны для нас. І сярод іх, як бацьце, шафёры ёсць, але не падобныя на тых, гомельскіх...

Зараз наша Надзея мае добры апетыт, не кашляе, вясёлая. Рэнтген і іншыя паказанні ў норме.

Сардэчнае дзякуй людзям!»

У СЯМ'І НЯПОМНЯШЧЫХ

Пакуль Кацярына Аляксандраўна здымае мерку для Эмінай сукенкі, Ларыса апрачае самага маленькага — Сашу.

ВЫТРЫМКА — ПЕРШ ЗА ЎСЁ

У дзевятым нумары часопіса было змешчана пісьмо Н. С. Арловай, у якім яна скардзілася, што дзіця яе часта капрызіць. «У чым мая памылка?» — пыталася маці. Ніжэй мы друкуем водгук на гэта пісьмо.

Дарагая тав. Арлова!

Я прачытала ваша пісьмо. Пытанне, якое вы закранаеце, сапраўды, вельмі важнае і добра, што, сустрэўшы цяжкасці, вы рашылі звярнуцца за дапамогай. Я маці шасцярых дзяцей і ведаю, што выходзяць дзяцей нялёгка: у кожнага ж дзіцяці свой характар і кожны патрабуе індывідуальнага падыходу.

Мне часта даводзіцца чуць ад суседзяў і ад знаёмых скаргі на непаслушэнства дзяцей. Але як часта ў гэтым вінаваты мы самі, маці. Гэта ж мы іх муштруем: туды не сядзь, туды не хадзі, туды не лезь, гэтага не чапай ды паводзь сябе, нарэшце, прыстойна. А пра свае паводзіны мы часта забываем, за сабой не сочым.

Вы, таварыш Арлова, як і ўсякая маці, вельмі любіце сваё дзіця. Але мне здаецца, што ў гэтай сляпой любові вы забываеце адну вельмі важную акалічнасць. Дзіця трэба паважаць, няхай нават самае маленькае. Нельга пагардліва ставіцца і да яго заняткаў, гульні. Вось і ў выпадку, пра які вы пішаце, у многім вы не правы. Вы ішлі дадому на абед. Навошта было чапаць Таню, прымушаць яе ісці дадому, калі бабуля толькі што выпусціла малую пагуляць. Вы праявілі настойлівасць там, дзе яна была зусім непатрэбнай.

Вы не звярнулі ўвагі на тое, чым была занята Таня. Вы ў яе нават не спыталі пра яе справы.

Прабачце мне, але ў вашым пісьме адчуваецца, што вы самі сваю маці, Таніну бабулю, недастаткова паважаеце, не лічыцеся з яе думкай. З нейкай незразумелай зласлівасцю пішаце вы пра тое, што яна ўмешваецца ў выхаванне вашай дачкі. А як можа яна стаяць убаку? Таня ж — яе ўнучка і яна з малой праводзіць большую

частку часу. Вядома, пры дзіцяці і вы, і муж, і бабуля павінны быць аднадушнымі ў сваіх патрабаваннях. Але ў патрабаваннях гэтых неабходна ўлічваць і ўзрост дзіцяці і яго ўласныя інтарэсы і схільнасці.

Галоўнае — цярыліваць. Пра гэту важную справу ў выхаванні дзяцей нельга забываць нікому. А яе якраз часта ў нас і не хапае. Асабліва ў маладых маці.

Я ўжо гаварыла, што ў мяне шасцёра дзяцей. Старэйшай дачцы 17 год, а самая маленькая — равесніца вашай Тані. Я не хачу хваліць сваіх дзяцей, але галоўнае, чаго мы з мужам дабіліся, гэта моцная дружба ў сям'і. З дзяцінства старэйшыя прывучаны памагчы малодшым, клапаціцца аб іх. Вядома, і ў нас не абыходзіцца часам без капрызаў. Вось зусім нядаўна быў такі выпадак. Укладвала я спаць сваю меншанькую, і яна раптам успомніла пра соску. Пачала скідаць коўдру, плакаць і патрабаваць соску. Я спакойна ёй сказала: «Даць табе соску, а ты ж у нас вялікая. Я ж сплю без соскі, дык навошта ж табе соска? На вась табе ляльку і спі разам з ёй». І дзяўчынка адчула, што яна сапраўды ўжо не такая маленькая.

Або вась учора. Прыходжу дадому і бачу, што дачка мая выскачыла без паліто на вуліцу і пабегла па дарожцы. А на вуліцы было тры градусы марозу. Я ўслед за ёй таксама выйшла без паліто і кажу: «Ой, холадна, я яшчэ прастуджуся. Пойдзем апрацацца». І пайшлі мы з ёй разам апрацацца, іменна разам, як дарослыя з дарослым.

Мы з мужам да дзяцей адносімся з павагай і дзеці гэта заўсёды адчуваюць.

К. А. НЯПОМНЯШЧАЯ

Мінск.

ЧЫРВОНЫЯ ХУСЦІНКІ

Я ПАМ'ЯТАЮ жанчын у чырвоных хусцінках—дэлегатак, якія ў гады станаўлення Савецкай улады пракладвалі першыя сцежкі да новага жыцця. Да гэтых жанчын усе мы, работніцы, адносіліся з вялікай павагай. Яны так многа зрабілі! Успомніце, як пераконвалі жандэлегаткі сялян, работніц наведваць лікбез, вучыцца пісаць і чытаць, як ішлі на будоўлі, становіліся да станкоў, першымі ўступалі ў калгасы. Жанчыны энергічна ўзяліся за будаўніцтва новага жыцця.

Мінула шмат год. Вырасла наша краіна, змянілася, а з ёй—і ўсе мы. Але жаночыя саветы па-ранейшаму арганізуюць жанчын, уцягваюць іх у грамадскую работу. Цяпер ужо іншыя, новыя задачы стаяць перад намі.

У нас няма статута, але мы ведаем, што жаночыя саветы закліканы дапамагаць партыйным арганізацыям весці выхаваўчую работу сярод работніц, калгасніц, хатніх гаспадынь. Члены жансавета лічаць сваім абавязкам прыцягнуць як мага больш жанчын на лекцыі, гутаркі, даклады.

Не часта ж работніца можа выбрацца ў кіно або тэатр—то хатнія справы «заядаюць», то дзяцей няма на каго пакінуць. Вось і вырашылі мы праводзіць культпаходы. Аб'явілі жанчынам, што дзяцей яны могуць пакінуць у чырвоным кутку фабрыкі. Назначылі дзяжурных, якія дагледзелі б малых. Усе былі задаволены. Такія паходы мы практыкуем часта.

Шмат скарг паступала ў жансавет ад жыхароў дома № 5 па Камунальнай вуліцы. Гэта стары дом, жывуць там сем'і рабочых фабрыкі. Многія кухні ў кватэрах былі заняты пад жыллё. Жансавет правёў рэйд па правярцы санітарнага стану кватэр. Сапраўды, становішча цяжкае: брудна ў калідорах, таму што ў гаспадынь стаяць там керагазы, прымусы—кухні ж няма.

Далажылі фабкому і прасілі аслабаныя кухні, стварыць лепшыя ўмовы жыхарам. Фабком знайшоў магчымасць перасяліць чатыры сям'і з кухань. Жыхарам зрабілася зручней, а нам, членам жансавета, удвая прыемна: дапамаглі сваім жа работніцам у добрай справе.

Шмат мы займаемся і выхаваннем дзяцей, памятаем, што яны—наша будучыня. Жансавет атрымаў некалькі сігналаў пра тое, што дзеці пасля школы прадастаўлены самім сабе, калі бацькі іх працуюць на другой змене. Вырашылі дагледзець дзяцей, арганізаваць дзіцячы клуб.

Дырэкцыя дала памяшканне. Пабялілі яго, змайстравалі сталы, лаўкі. Жанчыны пашылі сурвэткі, павесілі фіранкі на вокны, сабралі добрую бібліятэку, купілі настольныя гульні. Два разы на тыдзень збіраюцца ў гэтым клубе дзеці. Паглядзелі б, як ім добра і весела тут!

А галоўнае—перасталі дзеці без нагляду бегаць па вуліцы. Самі і прыбіраюць у клубе. Спачатку мы думалі, што абыдземся і без дзяжурства дарослых. Але гэта аказалася немагчымым. Бацькі згадзіліся па чарзе дзяжуріць у клубе. Многія маці гавораць нам—дзякуй!

Праўда, гэтым жансавет не абмяжоўвае выхаваўчую работу сярод дзяцей. У нас моцны кантакт са школай, дзе вучацца дзеці работніц фабрыкі «КІМ». Мы ведаем, як паспявае той ці іншы вучань. Аднойчы са школы паведамілі, што вучаніца шостага класа Зіна П. дрэнна паводзіць сябе ў школе, лянучца. Маці яе—работніца кецельнага цэха мала ўдзяляе ўвагі выхаванню дачкі. Дзяўчынка доўга гуляла на вуліцы, забываючы пра ўрокі. Давялося прывесці срод работніц участка ў цэху. Жанчыны расказалі сваёй сяброўцы, як яны выходзілі дзяцей. На сходзе прысутнічала і настаўніца—кіраўнік класа, у якой вучыцца Зіна. Мінула два месяцы, і дзяўчынка направилася.

А вось у работніцы панчошнага цэха Прасняковай здарылася іншая бяда: сын, вучань VIII класа, збег са школы і не вярнуўся дадому. Лёгка зразумець хваляванне маці. Шукалі яго сумесна са школай. Знайшлі. Хлопчык не захацеў вяртацца ў школу, уладкавалі яго на работу ў механічны цэх фабрыкі.

Зараз таварышы па рабоце, камсамольцы, фабком узялі шэфства над ім.

Работніцы фабрыкі часта звяртаюцца да нас за дапамогай—ці то дзеці адбіваюцца ад рук, ці то муж дрэнна адносіцца да сям'і, а ў іншай—на рабоце не ладзіцца,—вось мы і стараемся прыйсці на дапамогу гэтым жанчынам.

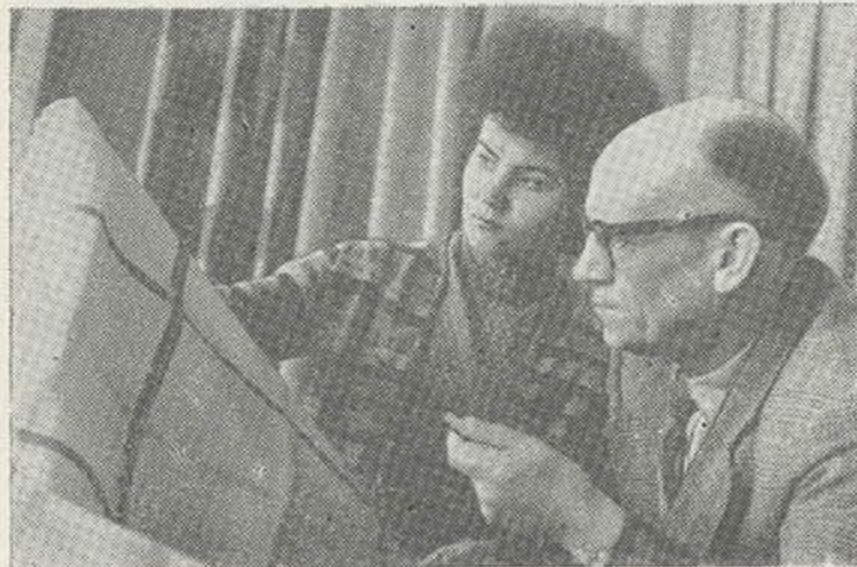
У нас жансавет дзейнічае ўжо некалькі год. Членамі жансавета выбраны лепшыя работніцы фабрыкі—Аляксандра Сяргеева, Ніна Александровіч, Рая Шыманская, Ганна Іванова і іншыя. Усяго 13 чалавек. Ёсць у нас секцыі—культурна-асветная, бытавая, па рабоце сярод дзяцей.

Вядома, мы праводзім і тэматычныя вечары, розныя гутаркі для жанчын, лекцыі для маладых маці, канцэрты. Але асноўную ўвагу ўдзяляем сямейным і бытавым справам нашых работніц. Стараемся своєчасова падтрымаць жанчыну, дапамагчы ёй, даць добрую парадку.

Аляксандра ЕЛІСЕЕВА,

старшыня жансавета,
брыгадзір панчошнага цэха.

Гор. Віцебск,
фабрыка «КІМ».

Прыгожыя абрусы Аршанскага льнокамбіната. А мастакі хочуць зрабіць іх яшчэ прыгажэйшымі. Нядаўна яны распрацавалі яшчэ дзесяць малюнкаў абрусаў.

На здымку: мастак мастацкай майстэрні камбіната Б. П. Арлоў і канвіст В. А. Раманычава разглядаюць абрус з новым малюнкам.

Фота Г. Усламава.

МАЦЯРЫНСКАЯ СЛАВА

На самым краі вёскі Навасёлкі стаіць прыгожы новы дом. Кожную раніцу туды чародкамі збіраюцца дзеці. Насустрэч ім выходзіць старэнькая жанчына з яшчэ жывымі цікаўнымі вачыма.

— Бабуля, добры дзень!—хорам гукаюць дзеці.

— Дзень добры, унучкі і праўнучкі,—адказвае Рыпіна Іванаўна Ручан і дастае з прыполю то яблык, то моркву, то жменю арэхаў-лузуну. Нікога не абдзеліць, усім даасць. Нават і тады, калі ў гасці з'едуцца чацвёрта сыноў і сямёра дачок са сваімі дзецьмі і ўнукамі. Тады «сямейка» Рыпіны Іванаўны ледзь змяшчаецца ў хаце. У такія шчаслівыя дні на жакетцы Рыпіны Іванаўны пабліскае залаты медаль маці-гераніні. І калі на яго трапляе сонечны прамень, здаецца,

быццам гэта сэрца 85-гадовай жанчыны гарыць вялікай любоўю да дзяцей.

Пятнаццаць нарадзіла іх Рыпіна Іванаўна. Чацвёрта памерлі ў дзяцінстве, а адзінаццаць вывела яна ў людзі. Самаму старэйшаму—Нічыпару—62 гады. Пенсіянер, жыве ў Бабруйску. Самай малодшай—Тамары—32 гады. З ёю і жыве Рыпіна Іванаўна, унукаў гадуе.

— Каб усё жыццё не рабіла, то столькі не пражыла б,—гаворыць Рыпіна Іванаўна.—І муж мой пражыў 83 гады. Мы з ім аднымі з першых у калгас уступалі. Прымалі нас з жартачкамі. «Адам Ручан адзін выставіць цэлую брыгаду»,—гаварылі ў вёсцы. Так яно і было. Ні адно дзіця беларускай не вырасла ў нас. А як цяжка было іх гадаваць! Бывала, звару вя-

Міхась ЗАЛЕСКІ

НАША ЁЛАЧКА

БЫЛО гэта пад новы год. Захацелі мы ў сваёй хаце ёлачку паставіць. А мы — гэта я і мая малодшая сястрычка Надзя.

Тата нам сказаў:

— Вы ў дзядзькі Нічыпара папрасіце. Ён вам самую прыгожую ёлачку прынясе.

Пайшлі мы да дзядзькі Нічыпара. Так лесніка нашага завуць. Выслухаў ён нас і кажа:

— Давайце дамовімся. Тут каля самай вёскі лесасека ёсць. Вы сходзіце туды і нарвеце там па торбачцы яловых шышак, а я вам за гэта ёлачку прынясу. А Дзед-мароз ад сябе асабіста вам яшчэ і пачастункаў прынясе.

Назаўтра ўсё было, як дамовіліся. Дзядзька Нічыпар падвечар прынёс нам з лесу ёлачку, а мы яму падалі па цэлай торбачцы яловых шышак.

— Вы іх лепей пад ёлачку пастаўце, — параіў ён, — як убярэце сваю ёлачку і спаць ляжаце, прыйдзе Дзед-мароз ёлачку паглядзець. Ён шышкі сабе забярэ, каб потым вясною з гэтых шышак насенне па лесе рассяць, а ў торбачкі гасцінцы для вас пакладзе.

— Вось здрава! — усклікнуў я. А Надзя дык аж на адной назе заскакала. Так яна заўсёды ад радасці робіць.

лікі чыгун бульбы, пастаўлю на стол міску агуркоў ці кіслай капусты — праз пяць мінут ужо і чыгун і міска парожнія. Ложкаў не было дзе ставіць. Дзеці спалі на палку, у рад, нібы салдаты. Раніцай устануць, гармідар, як на базары. Але мы з бацькам усім давалі рады. Ніхто з дарогі не збіўся. Усе паканчалі школу, хто — сямігодку, хто — дзесяцігодку. Пяцёра — Арына, Валя, Тамара, блізняткі Вікенцій і Віктар — жывуць і працуюць у родным калгасе. Ва ўсіх ужо дзеці, ёсць і ўнукі. Павел у Мінску жыве, працуе таваразнаўцам.

А вунь на фота Дуня са сваімі дзецьмі і ўнукамі. У Гродна жыве. Добры ў яе мужык, дружна жывуць. Валодзя ў Слуцку ў гархарч-прамгандлі працуе. А двух сыноў — Яўхіма, ён быў лётчыкам, і Ваню — забілі на фронце, пахавальныя атрымала...

Праслухаўшы па радыё артыкул знатнай звеннявой Н. Р. Заглады, Рыпіна Іванаўна Ручан з жалем сказала:

— Зайздросьчу ёй. Я таксама калісьці такая няўрымсліва да работы была.

...Калі я пакідаў гасцінны домік

МАМА, ПАЧЫТАЙ!

Навешалі мы на ёлачку цацак розных, а пад ёлачку торбачкі з шышкамі паставілі і спаць палеглі. Нам доўга не спалася. Вельмі ж не цярпелася хутчэй Дзед-мароза ўбачыць і паглядзець, што ён у нашы торбачкі пакладзе.

Раніцою разбудзіла нас мама.

— Уставайце, — кажа яна, — паглядзіце, якія гасцінцы прынёс вам Дзед-мароз. Кінуліся мы хутчэй да ёлачкі і аж ахнулі: замест шышак ляжалі ў торбачках арэхі, цукеркі і чырвоныя, чырвоныя яблычкі, усё роўна як тыя, што ў садзе ў дзядзькі Нічыпара растуць. Вось якая наша ёлачка і добры Дзед-мароз!

Алена КОБЕЦ-ФІЛІМОНАВА

З МАМАЙ НЕ СТРАШНА

Ноч павісла над зямлёй
Цёмна-сіняй плямай.
Ой, як страшна спаць адной,
Ды не страшна з мамай.

А Б'ЯВА

«Збег маленькі цюцька Такса,
Колер чорны, быццам вакса.
Як убачыце — злавіце.
І адразу ж пазваніце:
Два — нуль восем — дзевяноста,
Маме альбо Вову проста».

Мал. Я. Шыбнёва.

на ўскраіне вёскі, дагараў кароткі асенні дзень. За лес садзілася сонца. Чысты блакіт неба прадказваў замаразкі. Паўз мяне прабегла яшчэ адна чародка дзяцей: таксама да бабулі ў госці. І гэта таксама — галінкі вялікага радаслоўнага дрэва Ручаноў. Акрамя дзяцей, у Рыпіны Іванаўны 24 унукі і 15 праўнукаў. І хоць па гадах у гэтай добрай і ветлівай жанчыны ўжо даўно зіма, сэрца яе перажывае «бабіна лета».

М. ТЫЧЫНА

Калгас імя Дзяржынскага
Старадарожскага раёна.

ЗАЯЎКА НА СТАЛАСЦЬ

Тысячы дзяўчат і юнакоў на парозе душэўнай сталасці шукаюць адказ на складанае пытанне: як жыць?

Зоі, галоўнай гераіні апавесці Лідзіі Арабей «Мера часу» (Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Мінск, 1962), не лёгка было адказаць на яго. Пасля заканчэння дзесяцігодкі яна пайшла працаваць на гадзіннікавы завод. Але першае самастойнае сутыкненне з жыццём для яе абышлося занадта дорага.

Сюжэт апавесці нескладаны. У творы няма мудрагелістых сюжэтных ходоў. І гэта, менавіта, па той проста прычыне, што пісьменніца ставіла перад сабой адну мэту: праўдзіва расказаць аб шляхах-дарогах сённяшніх дваццацігадовых. І можна смела сцвярджаць, што яна дамаглася свайго. Героі прадстаюць перад намі ў самай звычайнай будзённай дні і ў такія моманты, калі ім даводзіцца зрабіць рашучы крок у сваім жыцці.

Пісьменніца змагла паказаць развіццё характараў галоўных герояў апавесці — Зоі, яе бацькоў, Рэні, Разаліі Сямёнаўны, Юры і Жэні. Праўда, выпісаны яны не з аднолькавай мастац-

кай сілай, але ўсе застаюцца ў памяці, живуць.

Цікавыя, своеасаблівыя людзі акружаюць Зою, змагаюцца за яе і з ёю перамагаюць хцівое, нікчэмнае, дробязнае, што стрымлівае іх хадзіць ўперад. Скажам, Рэня Валожына крапае самыя тонкія струны нашага сэрца сваёй чысцінёй, чалавечнасцю. Шчасце свайго існавання яна бачыць у нястомным служэнні людзям. Чалавек вялікай душэўнай сілы, старэйшая работніца завода Ольга Мікалаеўна. Не без сімпатыі аднясецца чытач да герояў апавесці — Разаліі Сямёнаўны, Юры.

Вялікае месца ў апавесці займае асабістая драма Зоі, але і тут пісьменніцы не здрадзіла пачуццё меры. Занадта вялікі цяжар выпрабаванняў і нягод ускладзен на плечы гераіні, аднак ад гэтага твор у цэлым толькі выйграў. Неадуманыя крокі, зробленыя Зоёй на парозе яе душэўнай сталасці, прымушаюць чытача задумацца над яе памылкамі і наогул над жыццём.

Аповесць Л. Арабей сведчыць аб тым, што малады празаік умее заўважыць індывідуальнае, своеасаблівае ў чалавеку і праз гэта ісці да цікавых вывадаў, абагульненняў. Скажам, жыццёвая біяграфія Рэні Валожынай схоплена сцісла, эканомна, а галоўнае — чалавечы характар перададзены трапна, у найбольш адметных рысах. Яркі намалёваны адмоўныя вобразы твора, асабліва Жэні.

Безумоўна, не ва ўсіх адносінах апавесць Л. Арабей «Мера часу» беззаганная. Паасобныя эпізоды напісаны вяла, невыразнай мовай. Але радуе іншае — тое, што першы буйны твор маладога празаіка з'яўляецца заяўкай на сталасць.

М. КАЦЮШЫН

Дарагія таварышы!

Вы падпісаліся ўжо на наш часопіс? Напамінаем Вам, што падпіска на часопіс «Работніца і сялянка» на 1963 год прымаецца ўсімі паштовымі аддзяленнямі.

**Да ведама падпісчыкаў
за межамі нашай рэспублікі**

Падпіску на часопіс вы можаце аформіць у сябе на месцы. «Работніца і сялянка» ў алфавітным каталогу газет і часопісаў «Саюздруку» лічыцца пад індэксам 74996 — на стар. 88.

Падпісная цана на год — 2 р. 16 к.

на 6 месяцаў — 1 р. 08 к.

на 3 месяцы — 54 кап.

Уладзімір КОРБАН

Байка

У канцелярыі ўстановы
Сядзяць дзве цацачкі. Яны гатовы
Усіх паспляжыць языкамі ўраз.
«Якія густы плоскія ў наш час! —
Сіпіць адна. — Вось гэта самая, карова,
Што ў планавым... Ну як яе?.. у нас...»
«Зязюліна?» — другая стрэлынула вачыма.

«Так, так. На ёй не паліто, а мех!»
«А туфлі... Бачылі вы? Смех!»
У іх на людзі выйсці немагчыма.
Насіць абутак гэтакі? Крыў бог!»
А тут Зязюліна раптоўна на парог...
Пляткаркі языкі спачатку праглынулі,
Але пераглынуліся, ўздыхнулі
І іншую размову завялі:

«Якое паліто! Якія туфлі, божа!
Як гэта хараша і як прыгожа!
Вы добрых майстраў, як відаць, знайшлі.
Хто шые вам? Хто ў вас бярэ заказы?»
Калі ж пайшла Зязюліна, адразу
Яны да тэмы новай перайшлі.
«Начальнік наш... Хі-хі-хі-хі! Пацеха!
Яго ж ніхто не паважае ні на грам».

«Машыну водзіць сам!»
«Мы з мужам бачылі, як ён учора ехаў, —
Кажу, вядома, па сакрэту вам, —
За горад з гэтай самай Усцяй...»
«Так, так, яна ў ягоным гусце!»
«Стары, а лавелас такі!»
«Ён з ёю ездзіць усё лета».
Ды тут начальнік выйшаў з кабінета.
І зноў пляткаркі праглынулі языкі.

Мы закрулі тут адну такую пару
І з прыкрасцю успомнілі пра іх.
А ёсць там-сям сярод завочніц вось такіх
Нямала, што і з вусамі на твары.
Ёсць досыць і мужчын крытыкаваць ахвочых
Бліжэйшага свайго,
але не ў вочы.

Малюнкі А. Чуркіна.

Карысныя ПАРАДЫ

Высокі абцас

Якой вышыні павінен быць абцас у жаночых туфлях?

Гэта залежыць ад моды, скажуць некаторыя. Але ж абцас служыць не толькі патрабаваннем моды. Вельмі высокі абцас надае назе ненатуральнае палажэнне, пакарочвае крок і недастаткова змякчае штуршкі і страсенні, якія ўзнікаюць пры хадзе. Пункт апоры пры гэтым пераносіцца ўперад, і цела ўсім сваім цяжарам цісне на пярэдняю частку ступні.

Наша ступня не дакранаецца ўсёй падэшвай да плоскасці, а падобна да трыножніка мае свае пункты апоры. Такая будова ступні дазваляе ёй вытрымліваць увесь цяжар цела чалавека.

Калі вага цела жанчыны, напрыклад, 48 кілаграмаў, а вышыня абцаса яе туфляў 3—4 сантыметры, увесь цяжар цела размяркоўваецца на абедзве ступні раўнамерна — па 24 кілаграмы; з іх 18 кілаграмаў падае на пятку і толькі 6 — на пярэдні адзел ступні. А пры абцасе ў 7 сантыметраў пярэдні адзел ступні перагружаецца амаль у тры разы больш нормы. Пры гэтым папярочны звод ступні робіцца пляскатым і нібы распластваецца.

Ад доўгага нашэння высокіх абцасаў на падэшве можа ўтварыцца балючы мазоль. Пальцы ўпіраюцца ў насок туфля, а гэта часам выклікае іх скрыўленне, асабліва часта — вялікага пальца з разрастаннем «костачкі». Вось чаму ўпартыя модніцы ўрэшце бываюць вымушаны насіць спецыяльны артапедычны абутак, а часам ім нават даводзіцца звяртацца за хірургічнай дапамогай.

Паводле даных айчынных і замежных вучоных, каля палавіны насельніцтва зямнога шара хварэе рознымі ступенямі пляскатай ступні, прычым часцей сустракаецца ў жанчын. Адна з прычын развіцця пляскатай ступні — нерацыянальнае абутак, у прыватнасці абутак з вельмі высокім абцасам.

Эфектыўная мера прадухілення пляскатай ступні — правільны падбор абутку.

Калі ўвесь час насіць абутак без абцаса, гэта таксама можа садзейнічаць развіццю пляскатай ступні. Нядобра праводзіць увесь дзень дома або на рабоце ў тапачках: імі трэба карыстацца толькі кароткі час для хатняга ўжытку.

Такім чынам, абутак рабочы і для хадзьбы па вуліцы павінен быць з невялікім устойлівым абцасам вышыняй 3—4 сантыметры. Толькі выхадны абутак, які надзяваецца на непрацяглы час, можа мець высокі абцас.

Кандыдат медыцынскіх навук
М. М. ШЭНІНГ-ПАРШЫНА

(З часопіса «Здоровье»).

Некалькі кропель лімонавага соку можна атрымаць і не разразаючы лімона. Для гэтага дастаткова глыбока праткнуць цэдру лімона заостранай запалкай або невялікай палачкай, выціснуць патрэбную колькасць соку, а ўтвора-

ную адтуліну заткнуць той жа запалкай. У такім выглядзе лімон не сапсуецца на працягу некалькіх дзён.

Для паляпшэння смаку тушанага мяса выкарыстоўваюць цыбулю, моркву, пятрушку, сельдэрэй, парэй. Агульная колькасць гэтай гародніны павінна складаць 100 г на 1 кг мяса.

Каб лупіны бульбы, якая варыцца «ў мундзірах», не лопаліся, дадайце ў вадку некалькі кропель воцату. Адвараная бульба будзе смачней, калі пры варцы пакласці ў каструлю крыху кропу, загарнуўшы яго ў кавалачак марлі.

Для вас, мужчыны

Мужчынам — пра догляд скуры твару

Мужчыны звычайна ўдзяляюць догляду скуры твару значна менш увагі, чым жанчыны. І гэта натуральна. Але як быць мужчынам, у якіх пасля мыцця скуры «сцягваецца», пачынае лущыцца, пакрываецца плямамі?

Тут ужо не пазбегаць ужывання крэму «Атласны» або «Янтар» — для сухой скуры, «Ідэал» і «Маскоўскі» — для ўмерана тлустай. Каб крэм не быў прыкметны і скура ад яго не блішчала, раім наносіць крэм на вільготную скуру адразу ж пасля мыцця.

Калі скура твару прамерна сухая, лепш карыстацца не мылам, а мыльным крэмам для галення, які не толькі ачышчае, але і змякчае скуру.

Мужчынам з тлустай порыстай скурай твару, апрача ранішняга мыцця халоднай вадой з туалетным мылам, трэба раз у дзень ачышчаць твар ласьёнам «Старт», «Кемеры» або «Рамонак».

Для галення наша парфумерная прамысловасць выпускае мыльны парашок «Нега», мыльную палачку і розныя крэмы.

Гэтыя сродкі добра пераносіць любая скура, нават тая, якая лёгка раздражняецца.

Тым, у каго скура асабліва чulлівая, а валасы вусоў і барады густыя, перад галеннем карысны гарачы кампрэс. Змочаную ў гарачай вадзе і добра выціснутую чыстую сурвэтку накладваюць на твар, папярэдне змазаны крэмам «Ланалінавы», «Янтар» або тонкай плёнкай мыльнага крэму для галення. Праз 3—4 минуты кампрэс здымаюць, твар густа намыльваюць і затым голяць.

Калі пасля галення па-явіцца раздражненне, то змыўшы са скуры мыла, можна накласці цёплы кампрэс, змочаны ў адвары рамону (чайную лыжку заварваюць шклянкай вару) або трохпрацэнтным растворы борнай кіслаты.

Гарачы і цёплы кампрэсы не трэба ўжываць людзям з павышаным крывяным ціскам, пры стойкай чырвані твару (разацеі), а таксама тым, у каго на твары выразна відаць дробныя крывяносныя сакуды (цэлеангіэктазіі).

Мужчынам з тонкай, чulлівай скурай рэкамендуецца карыстацца электрычнай брытвай, якая не голюць, а стрыжэ валасы, і таму іх не трэба змякчаць мыльным крэмам. Наадварот, валасы павінны быць цвёрдымі, а для гэтага перад галеннем можна прыпудрыць твар талькам, тлустую скуру працерці туалетным воцатам, а нармальную або сухую змазаць крэмам «Паўночны».

Драпіны і парэзы пасля галення трэба змазаць ёдам, трохпрацэнтным раствором перакісу вадарода або спецыяльным алоўкам з квасцоў. Не забывайце перад ужываннем вымыць аловак і насуха працерці яго чыстым ручніком.

Часам балючыя адчуванні пры галенні выклікаюць уросшыя валасы. Доўгія ўросшыя валасы можна асцярожна выцягнуць іголкай, папярэдне прадэзінфікаванай у спірце або адэкалоне. Каб пазбегаць далейшага ўрастання валасоў, гэтыя участкі трэба галіць штодзённа.

Брытвенныя прылады неабходна трымаць у чыстаце, карыстацца індывідуальным пэндзлем, чыстымі сурвэткамі і ручніком, каб у драпіны не трапілі мікробы, якія выклікаюць захворванні скуры.

Калі на твары ўтварыліся гнайнічкі, не трэба мыцца; лепш ачышчаць скуру ватным тампонам, змочаным у адэкалоне. Ні ў якім разе нельга выціскаць гнайнічкі, таму што гэта толькі ўзмацняе хваравіты працэс.

І. І. КАЛЬГУНЕНКА,
урач-касметалаг.

КУЛІНАРЫЯ

ЗАЛІЎНЫ КАРП ПА-ВЕНГЕРСКУ

У ачышчанага і выпатрашанага вялікага карпа (або іншай рыбы) адразаюць галаву і дзеляць яго па хрыбту на дзве філейныя палавіны без рэберных і пазваночных касцей. З галавы, хрыбта, плаўніка, ікры або малака рыбы з нарэзанай колцамі цыбуляй, соллю вараць моцны бульён.

Булён вараць каля гадзіны на слабым агні. Затым філе разразаюць на порцыі, кладуць іх у бульён і прыпускаюць.

Кавалкі рыбы складаюць у глыбокае блюдо і заліваюць іх булёнам, працэджаным праз частае сита. Блюда ставяць у халоднае месца. Жэле павіна быць празрыстым. Блюда ўпрыгожваюць кружочкамі, нарэзанымі з крутых яек.

ВАРЭНІКІ З БУЛЬБЯНАГА ЦЕСТА

500 г бульбы, 1 яйка, 300 г мукі.

Начынка: соль, скваркі, 100 г манных круп, перац.

Бульба варыцца з лупінамі, абіраецца і прапускаецца праз мясарубку. Змешваецца з яйкам і мукой, старанна вымешваецца рукой, пакуль не атрымаецца мяккае цеста, якое адстае ад рукі.

Прыгатаўляецца начынка. Скваркі прапускаюцца праз мясарубку. Манныя крупы трэба падсмажыць у каструльцы на слабым агні, размешваючы ўвесь час, каб не прыгарэлі. Калі яны падрумяняцца, уліваецца пакрысе кіпячая вада (крыху падсоленая) у такой колькасці (прыкладна 2 кубкі вады), каб атрымалася густая каша. Пакідаюць для ахалоджэння, пасля чаго змешваюць яе з сечанымі скваркамі і невялікай колькасцю перцу.

З бульбянага цеста раскатваюць на кухонным сталё, пасыпаным мукой, пласт таўшчынёй прыкладна ў 1/2 пальца. Шклянкай выразаюць кружкі, пасярэдзіне кладуць начынку, кружкі складаюцца ўдвая, краі зашчыпваюцца пальцамі.

Пасля гэтага варэнкі варацца ў крыху падсоленай вадзе.

Гэтыя ж варэнкі можна начиніць тушанай капустай, пловам з рысу з падрумяненай цыбуляй або сечанай печанню і г. д.

ЗАПЯКАНКА З БУЛЬБЫ

500 г бульбы, 300 г мяса, 1—2 цыбуліны, 1 ст. ложка мукі, алеі, 2 яйкі, соль, перац, пятрушка, 1/2 шклянкі малака (смятаны).

Бульбу трэба абабраць, нарэзаць лустачкамі, выцерці чыстым ручніком і напалавіну падсмажыць у алеі. Мяса прапускаецца праз мясарубку, змешваецца з падрумяненай цыбуляй, яйкам, соллю, перцам і насечанай пятрушкай.

У вялікую каструлю кладзецца рад бульбы, рад сечанага мяса, зноў рад бульбы і зноў мяса, пакуль не выйдучь усе прадукты. Апошні слой павінен быць з бульбы. Запеканка ставіцца ў духоўку.

Амаль у гатовым выглядзе заліваецца соусам, які робіцца так: яйка размешваецца з мукой і смятанай або малаком. Запеканка зноў ставіцца ў духоўку на 30 мінут.

Для таго, хто захоўвае дыету, бульба для запяканкі адварваецца і рэжацца лустачкамі, чаргуюцца з адвараным мясам, прапушчаным праз мясарубку і змешаным з пятрушкай.

ШАХАР-ЛАХУМ

На 200 г топленага масла: 200 г цукровага пяску, 1 яечны жаўток, 50 г каньяку, 500 г мукі.

Топленае масла расперці, дадаць цукровы пясак і працягваць расціранне яшчэ 5—10 мінут. У гэтую масу пакласці яечны жаўток, уліць каньяк або гарэлку і перамяшаць, пасля чаго ўсыпаць муку і замясіць цеста.

Сфармаваць цеста ў выглядзе круглых праснакоў вагой па 60—70 г і выпякаць у духоўцы.

ПЯЧЭННЕ ЯЕЧНАЕ

На 250 г мукі: 100 г цукру, 100 г малака, 100—150 г вады, 3 яйкі, 5 г солі, 5 г пітной соды, 150 г масла для абсмажвання.

У яечныя жаўткі, расцёртыя з цукрам, наліць кіпячонае астуджанае малако і старанна перамяшаць, пасля чаго дадаць ваду з разведзенай у ёй содай і соллю. У гэту масу пакласці збітыя яечныя бялкі, перамяшаць, усыпаць невялікімі порцыямі муку і замясіць цеста.

Гатовае цеста раскатаць на тонкія пласты, нарэзаць на кавалчкі квадратнай формы. Затым накілоць іх відэльцам у 2—3 месцах і абсмажыць з абодвух бакоў на топлёным масле.

ГРЭНКІ З ФРУКТАМІ

Нарэжце акуратнымі лустачкамі батон белага хлеба.

Разатрыце яйкі з цукрам і разбаўце малаком. Змачыце ў гэтай сумесі лустачкі хлеба і падсмажце іх на масле.

Выкладзіце гатовыя грэнкі на блюда, на кожную з іх пакладзіце некалькі ягад. Паліце гарачым фруктовым салодкім соусам.

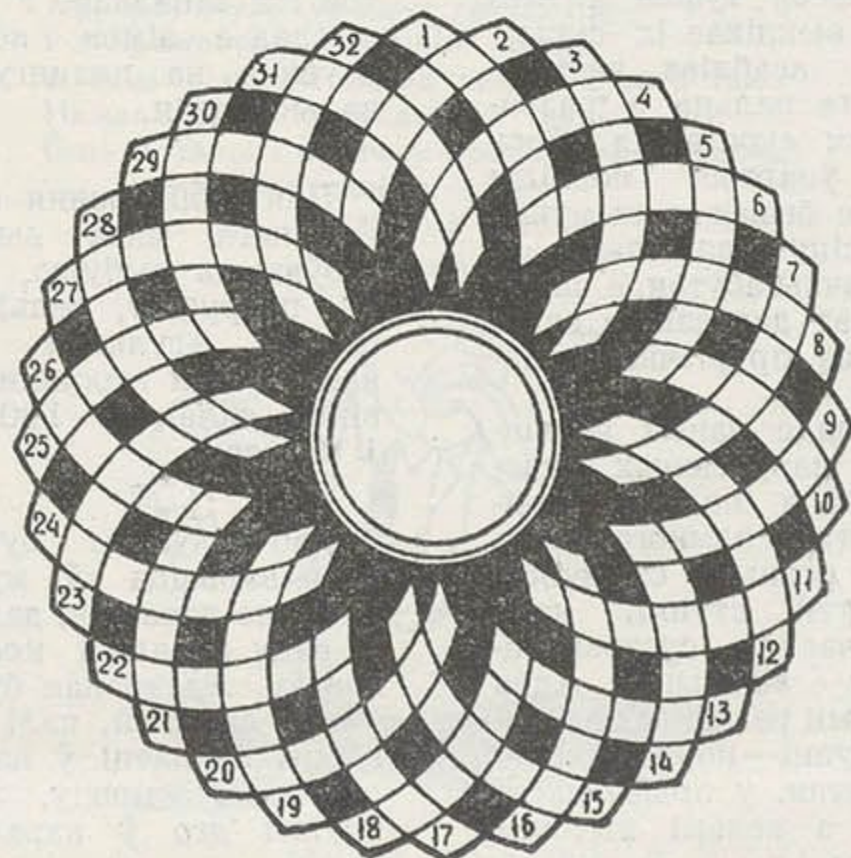
На 250 г белага хлеба: 2 яйкі, 50 г цукру, 1 шклянку малака, 2 ст. лыжкі масла, 1/2 бляшанкі фруктовых кансерваў; на соус—125 г сіропу з кансерваў, 50 г цукру, 50 г курагі.

КРАСВОРД

1. Аповесць В. Васілеўскай. 2. Музычны твор. 3. Вялікі рускі мастак. 4. Адзінка часу. 5. Горад, у якім жыў і працаваў К. Цыялкоўскі. 6. Ягада. 7. Чалавек, які пакутуе ад заганы мовы. 8. Гераічная дачка беларускага народа. 9. Пушны звер. 10. Каштоўны метал. 11. Наборная машына. 12. Горы ў Азіі. 13. Горад, абласны цэнтр БССР. 14. Вялікі рускі пісьменнік. 15. Нацыянальнае рускае жаночае ўбранне. 16. Літаратурны жанр. 17. Нямецкая пісьменніца. 18. Знак, які выдаецца ва ўзнагароду. 19. Прыбярэжнае суднаходства. 20. Кругасветны падарожнік. 21. Фаза развіцця. 22. Вядомы кампазітар. 23. Першая руская лётчыца, якая атрымала дыплом пілота-авіятара. 24. Геаметрычная фігура. 25. Опера Ж. Бізэ. 26. Раман К. Сядых. 27. Герой рамана М. Астроўскага «Як гартавалася сталь». 28. Член арганізацыі «Маладая гвардыя», Герой Савецкага Саюза. 29. Зброя фехтавальшчыка. 30. Мінеральная вада. 31. Аўтаномная рэспубліка на Паўночным Каўказе. 32. Воінскае званне.

Склалі Тамара і Рыгор Якушы

КТАМІ

уратнымі
белага

кі з цук-
малаком.
і сумесі
падсмаж-

гатовыя
на кож-
віце не-
іце гара-
салодкім

га хлеба:
цукру,
ка, 2 ст.
бляшанкі
ерваў; на
ту з кан-
ру, 50 г

3. Вялікі
у і пра-
і пакуце
народа.
орная ма-
р БССР.
е рускае
Нямецкая
нагароду.
ны пада-
мпазітар.
плом пі-
Опера
І. Астроў-
цыі «Ма-
брыя фех-
мная рэс-
занне.

Якушы

8
9
10
11

Альда Д'АЛЕСАНДРА

ПАДАРУНАК ДЛЯ ЛЕТЫЦЫ

— Ну, хутчэй ідзі ж, хутчэй, Джызела! — гаворыць Валерыя, цяжка дыхаючы і раздуваючы, як маленькія мяхі, свае какетліва напудраныя шчокі, сцягнутыя падвязанай пад бараду карычневай у буйны чорны гарох хусткай.

— Яшчэ крыху, і мы прыйдзем.

Дзве бабулькі з цяжкасцю прабіваюцца праз вясёлы святочны натоўп. Сёння прэдадзень Новага года, і вулічная ілюмінацыя і прыбраныя ёлкі ў вітрынах сваім яркім ззяннем разрываюць ледзяны туман, што апусціўся над горадам. Гэты туман пранікае праз старэнкія паліто і пранізвае холадам згорбленыя плечы дзвюх жанчын.

Джызела цягне велізарны пакет, перавязаны некалькі разоў вяроўкай, і яе рукі ў шарсцяных пальчатках ужо, напэўна, бяляць. Абедзве сястры выйшлі разам і накіраваліся да цэнтра горада, несучы па чарзе загадкавы пакунак. Цяпер чарга Джызелы. Яна ніжэй ростам і паўней за Валерыю. На галаве ў яе вялікі чорны берэт, з-пад якога выбіваюцца мяккія пасмы сівых валасоў.

— Пацярпі, дарагая, мы прыйшлі ўжо. Калі я не памыляюся, гэта тут. Так, іменна тут, — і Валерыя кіўком галавы паказвае на вялікі антыкварны магазін, які велічна ўзвышаецца ў цэнтры вуліцы.

— Давай крыху адпачнём, — гаворыць Джызела. — Мы не павінны ўваходзіць такімі задыханымі.

— Вядома, не павінны, — згаджаецца сястра, і, каб крыху прыйсці ў сябе, абедзве жанчыны пачынаюць разглядаць бліжэйшую вітрину. Гэта магазін канцылярскіх тавараў, які выстаўіў мноства бескарысных, але чароўных калядных цацак: кітайскія ліхтарыкі, віншавальныя паштоўкі, залацістыя ніткі «дожджыку», настольныя календары, анучныя лялечкі, гіганцкія бакалы і малюсенькія графіны.

— І ўсё-такі мне хацелася б калі-небудзь упрыгожыць так наш пансіён, — заўважае Джызела, папраўляючы чорны берэт. — Нашы жыхары, напэўна, былі б задаволены.

— Вядома, таму што яны заўсёды сустракаюць Новы год у нашым доме.

— Ну, пойдзем, пойдзем, — падганяе Валерыя, якая нават у свае семдзесят год не забывае пра тое, што яна старэйшая сястра лёгкадумнай і экзальтаванай шасцідзесяцісямгадовай Джызелы. — Па-

глядзім спачатку, што мы можам выцягнуць з гэтай скнары.

Яна бярэ пакет і з рашучым выглядам уваходзіць у магазін, накіроўваючыся проста да гаспадара, высокага і суровага на выгляд сінёра Атавіа. Яна спыняецца перад ім, прыжмурываючы чорныя вочы, якія становяцца падобнымі на дзве гарошыны, упушыя з яе хусткі.

— Гэта вы сінёр Атавіа? — пытае яна без усякай прадмовы. — Паглядзіце вось, што мы вам прынеслі. Але толькі ўмовімся: аплата зараз жа. Мы таксама хочам святкаваць сёння.

— У нас ёсць пляменніца, якая пасля-заўтра выходзіць замуж, уявіце! — даверліва дадае Джызела.

Сінёр Атавіа цмокае губамі, але не адказвае ні слова і бярэцца развязаць пакет, павольна перабіраючы вузельчыкі сваімі доўгімі выпешчанымі пальцамі, нібы расцягваючы прыёмнасць, падобна да таго, як ігрок у покер адкрывае па міліметру здадзеныя яму карты. Дон Атавіа добра ведае, што ў гэтым пакунку павінна быць або штосьці зусім нявартае, або якая-небудзь рэдкасць — чысты заробтак для яго, сапраўдны падарунак да Новага года.

— Не, вы зірніце толькі, — гаворыць ён урэшце, падымаючы і апускаючы плечы, нібы трасучыся ад бязгучнага смеху, але тым часам паспеўшы ўжо ацаніць мініятурны туалетны столік, які паказваўся з-пад газетнай упакоўкі: цудоўная рэч дзевятнацатага стагоддзя, за якую можна ўзяць дзевяноста, а то і сто тысяч лір, а заплаціць максімум пятнаццаць.

— Але ж такіх столікаў, дарагія сінёры, у нас у магазіне колькі хочаш! Мы проста не ведаем, куды іх ставіць. І потым, гаворачы адкрыта, гэта, здаецца, падробка.

— Паслухайце, сінёр, — гаворыць Валерыя, апускаючы руку на столік. — Гэты столік стаяў у спальні нашай бабулі, значыць, ён зроблен не пазней 1858 года, гэта значыць года яе вяселля. Колькі ён можа каштаваць у вашым магазіне, не ведаю, але павінна толькі сказаць адно: мы хочам за яго трыццаць тысяч лір. Гэта сума нам патрэбна сёння вечарам, і мы не можам скараціць яе ні на паўліры.

З напудраных шчок Валерыі, якія ад такой энергічнай размовы раздуваюцца

яшчэ больш, сыплецца ружовы пылок. Дон Атавіа глядзіць ёй проста ў вочы, і позірк іх скрыжоўваюцца. Яны нібы мераюцца сіламі, і дон Атавіа прызнае ў старой сабе роўную. Яна ведае, колькі каштуе рэч, і ведае, колькі яна хоча. І яна не ўступіць. Ды і яму па сутнасці такая цана падыходзіць. Не варта скупіцца ды яшчэ напярэдадні Новага года.

Ён прыкусвае ніжнюю губу, нібы пакрыўджанае дзіця, потым працягвае Валерыі лісток: «Імя, прозвішча, адрас, — гаворыць ён і, пастукваючы ўказальным пальцам па сталю, дадае: — У маім магазіне выдаецца гарантыя на кожную рэч». Затым павольна адлічвае тры паперкі, узятыя з касы: дзесяць, дваццаць, трыццаць тысяч.

— Дзякуй, — гаворыць Валерыя, паспешна хаваючы грошы ў сумачку. — Джызела, хутчэй ідзем адсюль, — і накіроўваецца да выхаду ў суправаджэнні сваёй сарамлівай сястры, якая шэпча ёй ззаду:

— Цяпер мы зможам зрабіць сапраўды добры падарунак нашай малютцы.

Зачыніўшы з трэскам за сабой шкляныя дзверы магазіна, Валерыя падымае галаву ўверх, разглядае ілюмінацыю і цяпер ужо з задавальненнем удыхае ў сябе халоднае снежаньскае паветра. З трыццаццю тысячамі лір у кішэні яна адчувае сябе каралевай.

— Вядома, дарагая, — адказвае яна сястры, — але ці не выпіць нам па кубку гарачага шакаладу, перш чым адправіцца купляць падарунак? Мы ж таксама павінны адсвяткаваць Новы год.

І, не чакаючы адказу, яна ўваходзіць смелымі крокамі ў адно з самых шыкарных цэнтральных кафэ. Канцы яе карычневай у чорны гарох хусткі цяпер пераможна завязаны каронай.

А пакуль сёстры п'юць свой шакалад, у магазін дона Атавіа ўваходзіць важная

кліентка і спыняецца якраз перад столікам дзевятнаццатага стагоддзя. Гэта баранеса Арнальдзі. Яна шукае дарагі навагодні падарунак для Летыцыі Гароні, слаўтай опернай спявачкі, пра якую апошні час шмат пішуць і гавораць у артыстычных і свецкіх колах і якая сёння ўвечары наладжвае вялікі прыём у сваёй новай віле на вуліцы Апіа Антыка. Столік дзевятнаццатага стагоддзя з упрыгажэннямі ў форме кветак і крышталёнай граніёнай дошкай можа стаць у гасцінай спявачкі арыгінальным ігральным столікам, а яго шуфлядкі можна выкарыстаць для палявых кветак. Адным словам, гэта будзе арыгінальнейшы падарунак, і прытым вышэйшага класа. Баранеса хутка дамаўляецца з донам Атавіа аб цане і падпісвае чэк, а праз гадзіну, нацёрты да бляску, з ярлычком антыкварнага магазіна, увесць увіты кветкамі столік быў ужо дастаўлены на вілу Летыцыі.

Летыцыя песціцца на канапе ў сваёй прасторнай спальні, абстаўленай у стылі ампір (віла была куплена разам з мэбляй). На твары ў актрысы лёгка пажыўная маска. Вочы яе заплісчаны, яна аддаецца марам, наперад цешачыся чакаючым яе ўвечары трыумфам. І сапраўды, усё гатова для ўрачыстасці. Элегантны туалет раскладзены на пасцелі: новыя брыльянтавыя каралі, якія яшчэ ніхто не бачыў, — дакладная копія адной старадаўняй каштоўнасці — спецыяльна выпісана з Парыжа і ўжо захоўваецца ў маленькім сейфе; цырульнік прыйдзе праз гадзіну і зробіць прычоску; адзін модны свецкі часопіс прышле карэспандэнта і фатографа, якія зробіць «каляровы рэпартаж» пра свята.

— Дазвольце ўвайсці? — У пакой спявачкі нячутнымі крокамі ўваходзіць Анета, яе сакратарка. — Прывезлі падарунак ад баранесы Арнальдзі: антыкварная рэч вялікай каштоўнасці.

— Скажы, калі ласка, каб унеслі сюды, — загадвае Летыцыя, не падыходзячы галавы; і калі столік ставяць перад канапай, Летыцыя кідае на яго беглы позірк.

— Вельмі міла, — гаворыць яна і зноў заплісчвае вочы. Потым, падумаўшы аб нечым, хутка садзіцца, адразу забыўшы пра пажыўную маску.

— А ну, пакажы мне яго лепш. — І, напружана зморшчыўшы лоб, шэпча: — Божа мой! Няўжо гэты?

Потым яна просіць сакратарку і пакаёўку пакінуць яе адну. Апусціўшыся на крэсла перад туалетам, яна пільна разглядае сябе ў люстэрку, нібы стараючыся зазірнуць у сваё мінулае, і раптам дзве буйныя слязы выкочваюцца ў яе з вачэй, канчаткова сапсаваўшы накладзеную на твар сумесь з вітамінных крэмаў.

Нібы па чарадзеі, навокал падараванага ёй століка ўваскрасаюць абрысы пакоя, дзе яна пражыла самыя цяжкія, але самыя захапляючыя гады свайго жыцця. Гэта быў час невясёлага пачатку

яе кар'еры, якая, аднак, абяцала стаць бліскучай. Тады гэты столік быў для яе адначасова і туалетным, і пісьмовым, і нават абедзенным сталом і стаяў ён у пакоі, які яна наймала за дзесяць тысяч лір у месяц. Ёй успомніўся ложка з валасяным матрацам і белым пікейным пакрывалам, насценны гадзіннік з маятнікам, ваза на тумбачцы каля шафы. Яна ўспомніла і іх, дзвюх сясцёр, якія прытулілі яе, іх кранаючыя клопаты пра яе, цяжкія, з якім яны чакалі платы за пакой. І яшчэ яна ўспомніла тую жахлівую зіму, апошнюю зіму, калі яна засталася без капейкі і сёстры вырашылі ўзяць на ўтрыманне яе бясплатна, нібы яна была членам іх сям'і.

— Наша ж пляменніца прыкладна васьмага ўзросту, — на дзіва проста сказала тады адна з сясцёр, тая, што была паўнейшай і, напэўна, маладзейшай. І калі Летыцыя адправілася ў вельмі скромнае турнэ па Германіі (якое, аднак, адкрыла ёй шлях да славы), яна паклялася сабе, што, калі ёй пашанцуе, яна абавязкова зробіць які-небудзь памятны падарунак гэтым дзвюм старым жанчынам: Валянціне і Джынеце — здаецца, так іх называлі? Яна ўжо забыла іх імёны, гэтак жа, як забыла аб намеры зрабіць ім падарунак: бо з добрымі намерамі гэта часта здараецца. Вярнуўшыся з Германіі, яна асталася ў Мілане. А затым новыя гастролі за мяжой, выступленні па радыё, тэлебачанню... і дзве добрыя бабулі зніклі з яе памяці. Цяпер ім, напэўна, вельмі нялёгка, калі яны вымушаны былі працаваць бабульчын столік, якім так даражылі.

Усведамленне сваёй няўдзячнасці і віны душыць Летыцыю. Лагодны стан самаздавальнення, у якім яна знаходзілася да гэтага часу, раптоўна знікае.

«Хто ж я на самай справе?» — пытае Летыцыя, глядзячы на сябе ў люстэрка. І ёй чуюцца адказ: «Ты шчаслівая жанчына, але эгаістка, якая заўсёды брала ад жыцця ўсё, што табе прапанавалі, але сама нікому нічога не здолела даць: ні родным, ні сябрам, ні тым, хто табе дапамог. І цяпер, на вяршыні свайго поспеху, ты ўсімі сіламі стараешся з кожным днём усё больш аддаліцца ад тых, якія калісьці былі тваімі сябрамі».

Старадаўняе з зеленаватымі плямамі люстэрка адбівае яе тонкі твар, але ён раптам расчароўвае яе.

«Не, не! Трэба змяніцца! Трэба змяніцца! З Новым годам — новае жыццё».

Мілы маленькі туалет... Летыцыя ласкава гладзіць яго, нібы перад ёю жывая істота. Вось шуфлядкі, дзе яна хавала калісьці іголку, ніткі і танныя крэмы, якімі карысталася ў той час. А вось і аддзяленне для паштовай паперы, а тут, ззаду, павінна быць яшчэ сакрэтная шуфлядка, зробленая для таго, каб дама, для якой столік быў прызначаны, магла схавць там капраметуючую яе любоўную запісачку або якую-небудзь каштоўнасць. Летыцыя з мокрым ад слёз тва-

рам спрабуе адкрыць шуфлядку, стараючыся ўспомніць няхітрую будову замка...

— Анета! Анета! Ідзі хутчэй сюды! — крычыць спявачка, трасучы званочкам Паслужлівая сакратарка зараз жа паказваецца ў дзвярах.

— Зірні! Не, ты толькі зірні, што я знайшла ў шуфлядзе гэтага століка! — і Летыцыя працягвае Анеце цудоўныя старадаўнія каралі і пару завушніц да іх.

— Зараз жа пазваны антыквару і вазьмі адрас уладальніц... або ўладальнікаў гэтага стала, зразумела, не раскажваючы пра тое, што мы знайшлі. Антыквар тут ні пры чым. І выкліч мне машыну. Я сама паеду і вярну гэтую рэч. Які дзіўны, рамантычны выпадак!

— А як жа свята, сінёра? Праз паўгадзіны ж прыйдзе цырульнік.

— О, я ўсё зраблю вельмі хутка, не бойся, а цырульнік пачакае... — Потым, кінуўшы на сябе позірк у старадаўняе люстэрка і паціснуўшы плячыма, Летыцыя дадала, — або можа пайсці.

Было ўжо сем гадзін вечара, калі Летыцыя Гароні выйшла са сваёй раскошняй «фламініі»¹ ля старога дома на Трастэверы². Яна адчувае невядомае ёй ніколі хваляванне. Павольна падыходзячы па ўсходках, яна думае аб тым, ці прымуць жанчыны яе падарунак, ці змогуць яны прыкінуцца, быццам вераць у гісторыю са знаходкай у шуфлядзе. Яны ж такія гордыя. Напэўна, адмовяцца, Летыцыя баіцца пастукаць, баіцца, што ад яе, праслаўленай, спешчанай поспехам, адракуцца ў гэтым простым доме.

Яна баязліва стукае ў дзверы, молячыся толькі аб адным: каб жанчыны зразумелі, што іншы раз патрабуецца значна больш вялікадушнасці для таго, каб прыняць, чым для таго, каб даць. І калі Джызела адчыніла дзверы, калі паказалася Валерыя і твары іх абедзвюх расплыліся ва ўсмешцы, Летыцыя зразумела, што сёстры не адмовяць ёй у падарунку, у якім яна цяпер мела патрэбу больш за ўсё, каб пачаць Новы год лепей для самой сябе і для іншых.

Пераклад з італьянскай мовы.

¹ Марка аўтамабіля.

² Адзін з раёнаў Рыма.

«РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА» ДАПАМАГЛА

У рэдакцыю звярнулася з пісьмом касір Мінскага аўтавакзала В. І. Някрасава са скаргай на няправільнае звальненне яе з работы. Пісьмо т. Някрасавай мы накіравалі ўпраўляючаму Мінскага абласнога аўтатранспартнага трэста т. Сідзякіну. Як паведаміў нам т. Сідзякін, В. І. Някрасава адноўлена на ранейшай рабоце касірам Мінскага аўтавакзала. Ёй аплачаны вымушаны прагул.

Начальніку Мінскага аўтавакзала т. Дуваненку за несвоечасовае аднаўленне на рабоце т. Някрасавай загадам па трэсту аб'яўлена вымова. Выплачаная т. Някрасавай за паўторны вымушаны прагул сума грошай будзе спагнана з т. Дуваненкі.

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕВА, М. А. ЖЫДОВІЧ, Р. У. КУДРЭВІЧ, М. М. ТУР, В. І. ФІЛПАВА, В. А. ЧАРНЯЎСКАЯ.

АТ 09197.

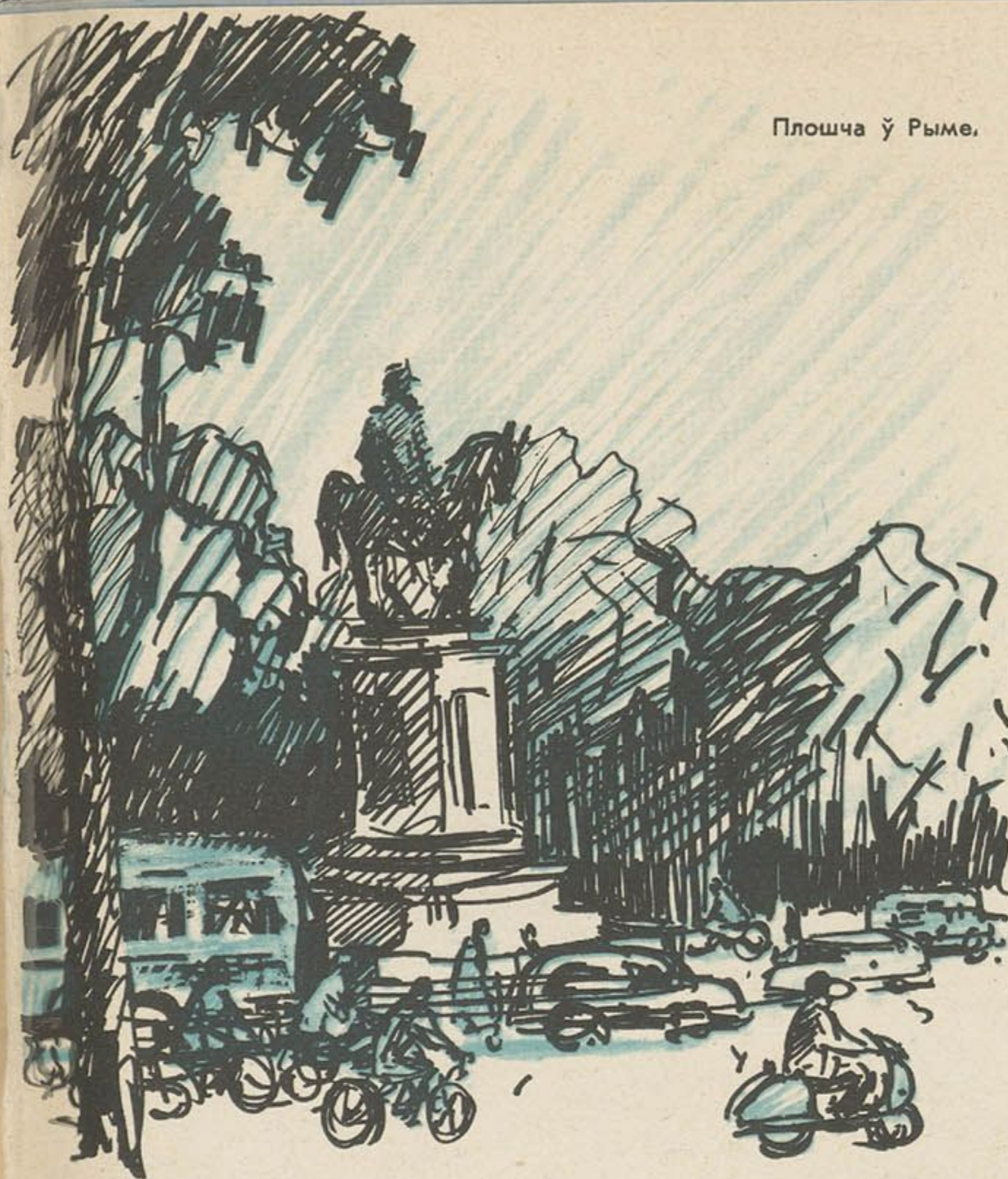
Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 6/ХІІ 1962 г.

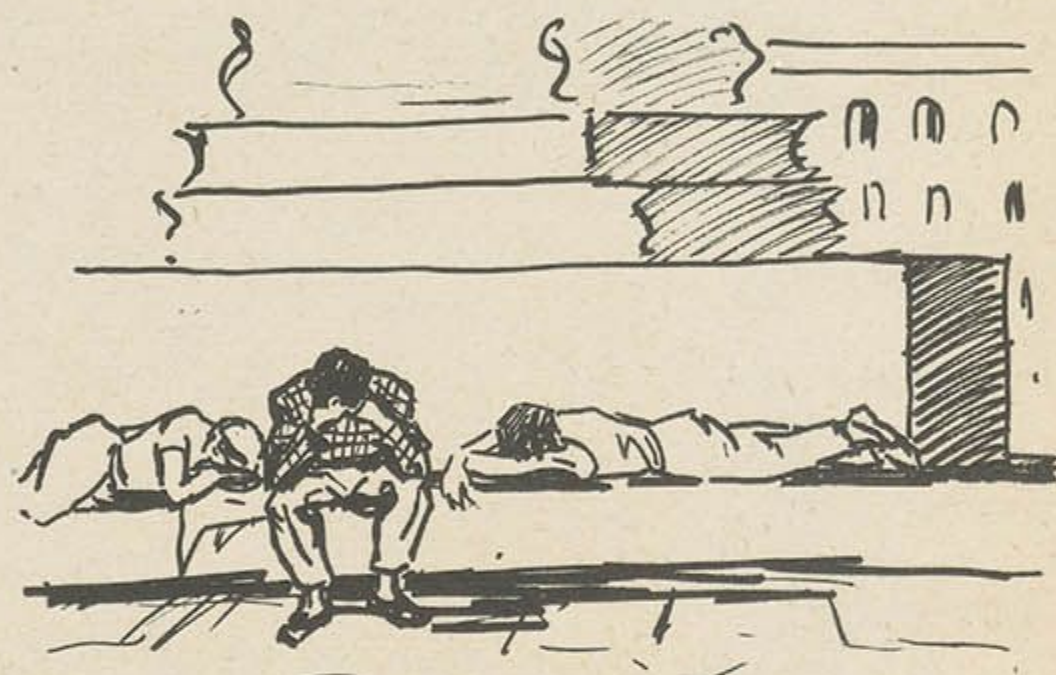
Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77. Тэлефоны:

адказн. рэдактара — 3-17-51, адказн. сакратара — 3-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры — 3-38-24.

Плошча ў Рыме.

Малады насільшчык. Рым.

Беспрацоўныя.

Сустрэкаюцца і такія фігуры.

Замест вуліц — каналы. Венецыя.

За апошнія гады мне два разы давялося пабываць за рубяжом. У 1961 годзе — падарожжа вакол Еўропы, а ў чэрвені 1962 г. у складзе турысцкай групы я правяла два тыдні ў Італіі. Мне, мастаку, было надзвычай цікава ўбачыць сваімі вачыма тварэнні вялікіх італьянскіх майстроў: Мікельанджэла, Тыцыяна, Леанарда да Вінчы, Рафаэля і многіх іншых.

І сапраўды, класічнае мастацтва Італіі пакідае незабыўнае ўражанне глыбінёй пачуцця, сілай думкі і прыгажосцю.

Тым больш крыўдна становіцца за афіцыйнае сучаснае мастацтва Італіі і іншых краін Захаду. Міжнародная выстаўка сучаснага мастацтва ў Венецыі здзівіла мяне. Уласна, мастацтвам назваць тое, што я ўбачыла, ніяк нельга. Гэтыя „творы“ — сімвал непавягі і пагарды да чалавека, да яго думак і пачуццяў. Выставачныя залы пустыя, бо хаатычныя і бяссэнсавыя награвашчванні ліній і плям выклікаюць толькі неўразуменне.

Цудоўныя гарады Італіі: Рым, Неапаль, Фларэнцыя. Але асабліва прыгожая Венецыя з яе каналамі, маляўнічымі гондоламі, рачнымі трамваямі, помнікамі.

Прапаную ўвазе нашых чытачак старонкі з пуща-вога блакнота.

Раіса КУДРЭВІЧ

